

**ΠΛΟΥΤΟΣ ΚΑΙ ΦΤΩΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΠΓΔΜ
Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ 2008-2012**

Εισαγωγή

Είναι γνωστό ότι οι κοινωνικές συνθήκες σε ορισμένες από τις πρώην Γιουγκοσλαβικές Δημοκρατίες είναι οι χειρότερες στην Ευρώπη εξαιτίας της εφαρμογής σκληρών νεοφιλελεύθερων πολιτικών μετά τη διάλυση της ομοσπονδίας. Η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, μέχρι σήμερα υπήρξε πάντα στον κοινωνικό πυθμένα της Ευρώπης. Στόχος της παρούσας έρευνας είναι να εξηγήσει και να προσφέρει στοιχεία για τη φτώχεια, την ανεργία, την κοινωνική πρόνοια και πολιτική, τις πολιτικές φορολόγησης, το εισόδημα, τους μισθούς, την ανισότητα και άλλους σχετικούς δείκτες, ώστε να υπάρξει βαθύτερη κατανόηση των πρόσφατων εξελίξεων στη χώρα.

Η μελέτη εξετάζει την περίοδο μεταξύ 2008 και 2012, που αναγνωρίζεται επισήμως ως «παγκόσμια οικονομική κρίση». Το ζήτημα που αποτελεί κύριο θέμα της ανάλυσης είναι ποιος κέρδισε και ποιος έχασε στην κοινωνία της ΠΓΔΜ.

Σύμφωνα με στοιχεία για την αύξηση του ΑΕΠ, η παγκόσμια οικονομική κρίση δεν έχει επηρεάσει επισήμως την οικονομία της χώρας. Ουσιαστικά, εάν εξάγουμε συμπεράσματα μόνο από τα στατιστικά στοιχεία του ΑΕΠ, ο «φάκελος» ΠΓΔΜ κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης δεν είναι και τόσο άσχημος. Ο πραγματικός ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ ήταν από τους υψηλότερους στην περίοδο μετά την ανεξαρτησία της χώρας το 1991 (5,0%), ενώ προηγήθηκε το έτος με το επίπεδο ρεκόρ του πραγματικού ρυθμού ανάπτυξης του ΑΕΠ από την ανεξαρτησία της χώρας (6,1% το 2007). Τα πράγματα πήραν άσχημη τροπή το 2009 όταν, για πρώτη φορά από το 2001, το έτος της σύγκρουσης μεταξύ εθνοτήτων στην ΠΓΔΜ, ο πραγματικός ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ ήταν αρνητικός (-0,9%). Το 2010 και το 2011, η ΠΓΔΜ κατάφερε να έχει μετριοπαθή αλλά θετικού προσήμου πραγματικό ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ, αλλά σύμφωνα με τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας η τάση αυτή άλλαξε το 2012.

ΕΤΟΣ	Κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ευρώ (σύμφωνα με τις τρέχουσες τιμές συναλλάγματος)	ΑΕΠ σε εκατομμύρια ευρώ Euros (σύμφωνα με τις τρέχουσες τιμές συναλλάγματος)	Ρυθμοί πραγματικής ανάπτυξης του ΑΕΠ %
2007	2.919	5.965	6,1
2008	3.283	6.720	5,0
2009	3.269	6.703	-0,9
2010	3.434	7.057	2,9
2011	3.645	7.504	2,8
2012	/	/	-1,9

Πίνακας 1 ΑΕΠ, 2007-2012¹

¹ Στοιχεία εισόδου για το 2011 και κατ' εκτίμηση στοιχεία για το 2012.

Ωστόσο, θα πρέπει να δοθεί έμφαση στο γεγονός ότι η νεοφιλελεύθερη προπαγάνδα θα μας έκανε να πιστεύουμε ότι μπορούμε να συμπεράνουμε κατά πόσον η οικονομική κατάσταση μιας χώρας πάει καλά ή όχι απλώς παρατηρώντας τα στοιχεία για την ανάπτυξη του ΑΕΠ. Και εάν υπάρχει θετικός πραγματικός ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ, τότε αυτή η προπαγάνδα υπονοεί ότι η οικονομική ευμάρεια του πληθυσμού έχει επίσης βελτιωθεί. Η προσέγγιση αυτή αγνοεί το γεγονός ότι η αθροιστική βελτίωση δεν σημαίνει άμεσα βελτίωση για τον καθένα, αλλά ότι μάλλον η ανάπτυξη του ΑΕΠ μπορεί επίσης να σημαίνει, ως αποτέλεσμα της αυξανόμενης ανισότητας στην κοινωνία, επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης σημαντικού ποσοστού του πληθυσμού, δηλ. των πιο ευάλωτων μελών της κοινωνίας. Όπως θα φανεί από τα στοιχεία αυτής της μελέτης, αυτή ήταν η περίπτωση της ΠΓΔΜ στη δεδομένη περίοδο ανάλυσης (2008-2012).

1. Συνεχής φτωχοποίηση

Η φτωχοποίηση ευρέων κατηγοριών του πληθυσμού (συμπεριλαμβανομένων των ήδη φτωχών αλλά και των μεσαίων τάξεων) είναι μια διαρκής διαδικασία στην ΠΓΔΜ, που ξεκινά από τον μετασχηματισμό του κοινωνικο-οικονομικού συστήματος στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Στο ακόλουθο κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε τα στοιχεία για τα επίπεδα φτώχειας, καθώς και τις τάσεις που αφορούν την ανεργία και την κοινωνική πρόνοια και την εισαγωγή νόμιμου κατώτατου μισθού. Η ανεργία περιλαμβάνεται διότι συνήθως οδηγεί σε φτωχοποίηση των ανέργων και των οικογενειών τους. Το ζήτημα της κοινωνικής πρόνοιας είναι κρίσιμης σημασίας για τις φτωχές οικογένειες. Το αν θα λάβουν κάποια ανακούφιση ή όχι σημαίνει κατά πόσο θα βαθύνει η φτώχεια τους ή εάν θα γίνει λιγότερο έντονη. Η εισαγωγή νόμιμου κατώτατου μισθού και η αύξησή του είναι επίσης σχετικό θέμα, αφού μπορεί να μειώσει το ποσοστό του εργαζόμενου φτωχού πληθυσμού.

1.1 Επίπεδα φτώχειας

Η Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της ΠΓΔΜ μετρά τον σχετικό και τον υποκειμενικό ρυθμό φτώχειας. Σχετικά με την απόλυτη φτώχεια υπάρχουν μόνο ορισμένα στοιχεία που παρέχει η Παγκόσμια Τράπεζα.

1.1.1 Σχετική φτώχεια

Σε αντιδιαστολή με το γενικό ευρωπαϊκό πρότυπο για τη μέτρηση του επιπέδου σχετικής φτώχειας, που βασίζεται στο εισόδημα, στην ΠΓΔΜ η μέτρηση του επιπέδου σχετικής φτώχειας βασίζεται στα έξοδα. Για την περίοδο 1994-1996, σύμφωνα με δοκιμαστικούς υπολογισμούς, ο ρυθμός σχετικής φτώχειας καθορίστηκε στο 60% των διάμεσων ισοδύναμων δαπανών των νοικοκυριών. Μετά το 1997 ο ρυθμός φτώχειας ορίστηκε στο 70% των διάμεσων ισοδύναμων δαπανών των νοικοκυριών. Η μεθοδολογία που βασίζεται στα έξοδα επιλέχθηκε για πολλούς λόγους, συμπεριλαμβανομένων των αδήλωτων κοινωνικών μεταβάσεων και των μη αδήλωτων ιδιωτικών ξένων εμβασμάτων.² Λόγω της ανάγκης να υπάρχουν διεθνώς συγκρίσιμα στοιχεία για τη φτώχεια, το 2012, η Κρατική Στατιστική Υπηρεσία για πρώτη φορά υπολόγισε και δημοσίευσε στοιχεία για τη φτώχεια το 2010 βάσει των δεικτών φτώχειας Λάκεν. Έτσι, αντίθετα από ό,τι συνέβαινε τα προηγούμενα έτη, η πηγή για τον

---

² Blagica Novkovska (2002), «Measurement of the welfare in transition countries: conditions and perspectives in the Former Yugoslav Republic of Macedonia», σελ. 6.

υπολογισμό της φτώχειας είναι πλέον το εισόδημα, ενώ το όριο της φτώχειας ορίζεται στο 60% του διάμεσου διαθέσιμου εισοδήματος.

Το επίπεδο φτώχειας στην ΠΓΔΜ, που ορίζεται στο 70% των μέσων ισοδύναμων εξόδων των νοικοκυριών στην περίοδο 2007-2011, είναι το ακόλουθο:

Έτος	Δείκτης κινδύνου φτώχειας %	Δείκτης απόστασης φτώχειας %
2007	29,4	9,7
2008	28,7	9,2
2009	31,1	10,1
2010	30,9	10,9
2011	30,4	9,3

Πίνακας 1.1 Ποσοστό σχετικής φτώχειας και δείκτης απόστασης φτώχειας, 2007-2011

Όταν το 1997 εισήχθη το όριο φτώχειας του 70% των διάμεσων διαθέσιμων δαπανών των νοικοκυριών, το επίπεδο φτώχειας ήταν στο 19,0% και ο δείκτης απόστασης φτώχειας ήταν 4,6. Για ένα μόνο έτος, μεταξύ του 2001 και του 2002, το επίπεδο φτώχειας αυξήθηκε σημαντικά (από 22,7% το 2001 σε 30,2% το 2002). Σύμφωνα με τη μελέτη για την πρόοδο όσον αφορά τους αναπτυξιακούς στόχους της χιλιετίας η σημαντική αυτή αύξηση μπορεί να εξηγηθεί πρωταρχικά με τη μεταβολή της μεθόδου συλλογής δεδομένων –από τριμηνιαίους υπολογισμούς με τη χρήση μελετών σε ετήσιους υπολογισμούς με τη χρήση δεκαπενθήμερων ημερολογίων. Επίσης, αυξήθηκε (από 1.000 σε 5.040 νοικοκυριά) το δείγμα των νοικοκυριών στη Μελέτη Υπολογισμού των Νοικοκυριών που διεξάχθηκε από την Κρατική Στατιστική Υπηρεσία. Ωστόσο, ως ένας πιθανός επιπλέον λόγος για τη σημαντική αύξηση του επιπέδου φτώχειας μεταξύ του 2001 και του 2002 η έκθεση αυτή αναφέρει τις επιπτώσεις της σύγκρουσης του 2001 στην ΠΓΔΜ.³ Έκτοτε, για μία δεκαετία, το επίπεδο φτώχειας βρίσκεται περίπου στο επίπεδο του 2002. Το 2008 το επίπεδο φτώχειας ήταν το χαμηλότερο από το 2002 όταν έφτασε το 28,7%, αλλά την επόμενη χρονιά έφτασε το υψηλότερο επίπεδο από το 1997 –31,1%. Τα επόμενα δύο χρόνια υπήρξε μια ελαφρά μείωση του ποσοστού φτώχειας, αλλά παρέμενε πάνω από το 30%. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι ο δείκτης απόστασης φτώχειας από το 2002 δεν έχει πέσει ποτέ κάτω από το 9%, και έφτασε στο υψηλότερο επίπεδο το 2010.

Σύμφωνα με τη μεθοδολογία που βασίζεται στους δείκτες του Λάκεν, το 2010 το ποσοστό κινδύνου φτώχειας στην ΠΓΔΜ ήταν 27,3%. Εφόσον το όριο της φτώχειας ορίζεται στο 60% του διάμεσου διαθέσιμου εισοδήματος, το ποσοστό αυτό αναμένεται χαμηλότερο από το ποσοστό φτώχειας του 30,9% για το ίδιο έτος, έχοντας μετρηθεί στο 70% των διάμεσων ισοδύναμων δαπανών. Εφόσον δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το ποσοστό φτώχειας που ορίζεται στο 60% του διάμεσου διαθέσιμου εισοδήματος για την περίοδο πριν από το 2009, δεν υπάρχει δυνατότητα σύγκρισης για τη φτώχεια βάσει εισοδήματος.

Ο στόχος για την ΠΓΔΜ που αφορά τον πρώτο Αναπτυξιακό Στόχο της Χιλιετίας, να μειωθεί η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός, είναι να μειωθεί το ποσοστό του πληθυσμού που ζει κάτω από το όριο φτώχειας στο 9,5 % έως το 2015. Ορίστηκε μειώνοντας στο μισό το ποσοστό φτώχειας που

³ Report on the progress towards the millennium development goals, Republic of Macedonia, United Nations Development Program, Skopje, 2009, σελ. 18.

μετρήθηκε το 1997 στο 19%. Ωστόσο, από το 1997 το ποσοστό φτώχειας αυξήθηκε σημαντικά. Πρωτίστως ως συνέπεια της έλλειψης ενδιαφέροντος από το κατεστημένο για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Τα μέτρα για την καταπολέμηση της φτώχειας ήταν πάντα μέτρα ανακούφισης, όποιο κόμμα και αν ήταν στην κυβέρνηση, είτε οι αποκαλούμενοι κοινωνικοί δημοκράτες του SDSM είτε οι συντηρητικοί του VMRO-DPMNE. Από την άλλη, οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές ήταν τόσο κυρίαρχες που δεν προκαλεί έκπληξη ότι το ποσοστό φτώχειας σήμερα είναι πολύ πάνω από εκείνο του 1997, για να μην αναφερθούμε σε προηγούμενα έτη, όταν η σχετική φτώχεια δεν μετριόνταν.

Η έκθεση «2009 Report on the progress towards the millennium development goals» περιέγραψε τον στόχο της μείωσης του ποσοστού του πληθυσμού που ζει κάτω από τη γραμμή φτώχειας στο 9,5% έως το 2015 ως μη εφικτό και διαβεβαίωσε ότι σύμφωνα με το καλύτερο πιθανό σενάριο θα ήταν ρεαλιστικό να αναμένεται ότι το ποσοστό φτώχειας θα μπορούσε να μειωθεί στο 27% έως το 2015.⁴ Αυτό είναι το καλύτερο πιθανό σενάριο και η μετριοπαθής αυτή πρόγνωση για τη μείωση της φτώχειας στην ΠΓΔΜ οφείλεται σε δύο λόγους: ο πρώτος είναι ότι δεν υπάρχει σοβαρή πολιτική βούληση από το κατεστημένο για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της φτώχειας· ο δεύτερος είναι η έλλειψη σημαντικής δημόσιας πίεσης προς τις αρχές σχετικά με το πρόβλημα.

1.1.2 Υποκειμενική φτώχεια

Η γραμμή υποκειμενικής φτώχειας ορίζεται από την Κρατική Στατιστική Υπηρεσία ως υποκειμενικό επίπεδο διαβίωσης βάσει της άποψης του συνόλου του πληθυσμού για το απαραίτητο επίπεδο εισοδήματος ώστε να αποφευχθεί η φτώχεια.

Στοιχεία που έχουν αναλυθεί για την υποκειμενική άποψη των νοικοκυριών σχετικά με την πιθανότητα να καλύψουν τις ανάγκες τους δείχνουν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό ανήκει στους ανθρώπους των οποίων οι ανάγκες γενικά δεν ικανοποιούνται. Η έλλειψη ικανοποίησης κλιμακώθηκε το 2011 όταν κάθε τέταρτο νοικοκυριό (19,6%) αντιλαμβανόταν την κατάστασή του ως «καθόλου ικανοποιητική».

Σε ποσοστά

	2008	2009	2010	2011
Πλήρως ικανοποιημένοι	6,5	4,5	5,8	5,5
Γενικά ικανοποιημένοι	37,4	36,1	35	33,3
Γενικά μη ικανοποιημένοι	41,7	43,5	42,8	41,7
Καθόλου ικανοποιημένοι	14,5	15,8	16,4	19,6
Σύνολο	100	100	100	100

Πίνακας 1.2 Υποκειμενική άποψη των νοικοκυριών σχετικά με την ικανότητα κάλυψης αναγκών

Η άποψη των νοικοκυριών σχετικά με την «τρέχουσα οικονομική κατάσταση συγκριτικά με το προηγούμενο έτος» επίσης δεν είναι αισιόδοξη. Υπάρχει μια συνεχής αύξηση του ποσοστού των ανθρώπων που αντιλαμβάνονται την κατάστασή τους ως «πολύ χειρότερη» από του περασμένου έτους. Εν συντομία, από το 2008 έως το 2011 το ποσοστό αυτό σχεδόν διπλασιάστηκε. Είναι παρόμοιο με τους ανθρώπους που αντιλαμβάνονται την κατάστασή τους «κάπως χειρότερη», όπου το ποσοστό έχει αυξηθεί κατά 3,6% ποσοστιαίες μονάδες. Το ποσοστό των νοικοκυριών που αντιλαμβάνονται την

⁴ Στο ίδιο, σελ. 23

κατάσταση «σχετικά ίδια» έχει πέσει κατά 7,5%, ενώ το ποσοστό των νοικοκυριών που αντιλαμβάνονται την κατάσταση «κάπως καλύτερη» από ότι το περασμένο έτος έχει μειωθεί κατά 4,3% και το ποσοστό εκείνων που αντιλαμβάνονται την κατάσταση «πολύ καλύτερη» έχει παραμείνει κάτω από 1%. Γενικά, εάν το 2008 και το 2009 τα μισά νοικοκυριά θεωρούσαν ότι η οικονομική τους κατάσταση δεν είχε βελτιωθεί ούτε είχε επιδεινωθεί, το 2011 τα μισά νοικοκυριά θεωρούσαν ότι η οικονομική τους κατάσταση είχε επιδεινωθεί.

Σε ποσοστά

	2008	2009	2010	2011
Πολύ καλύτερη	0,5	0,6	0,6	0,5
Κάπως καλύτερη	9,7	6,0	5,8	5,4
Σχετικά ίδια	52,0	51,8	45,8	44,5
Κάπως χειρότερη	28,5	29,4	32,3	32,1
Πολύ χειρότερη	9,4	12,2	15,5	17,6
Σύνολο	100	100	100	100

Πίνακας 1.3 Υποκειμενική άποψη σχετικά με την τρέχουσα οικονομική κατάσταση συγκριτικά με την κατάσταση του προηγούμενου έτους.

1.1.3 Απόλυτη φτώχεια

Διαθέσιμα στοιχεία για την απόλυτη φτώχεια στη χώρα για συγκεκριμένα χρόνια παρουσιάζονται μόνο από την Παγκόσμια Τράπεζα. Σύμφωνα με μια μελέτη της Παγκόσμιας Τράπεζας του 2012⁵, τα μεγέθη της απόλυτης φτώχειας στα 2\$ ημερησίως είναι τα ακόλουθα:

% του πληθυσμού

Έτος	Άνθρωποι που ζουν με \$2 ημερησίως
2005	7,4
2006	8,6
2008	9
2009	10,9
2010	14,7

Πίνακας 1.4 Επίπεδα απόλυτης φτώχειας

Εφόσον δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία διαθέσιμα για την απόλυτη φτώχεια στη χώρα για το 2012, μπορούμε να κάνουμε έναν πρόχειρο υπολογισμό χρησιμοποιώντας στατιστικά στοιχεία που σχετίζονται με τη χρήση κοινωνικής οικονομικής βοήθειας. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Πολιτικής τον Μάιο του 2012 υπήρχαν 37.312 νοικοκυριά που λάμβαναν επιδόματα ανεργίας, οι οποίοι δεν έχουν κανένα εισόδημα ή έχουν εισόδημα χαμηλότερο από το επίδομα (που αφαιρείται από το ποσό μεταβίβασης). Τα διαθέσιμα μέσα για ανθρώπους από αυτά τα νοικοκυριά είναι λιγότερα από τα 2\$ ημερησίως (74 δηνάρια). Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή

⁵ «South east Europe regular economic report», Ιούνιος 5, 2012, Παγκόσμια Τράπεζα, σελ. 33

http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2012/06/06/000333037_20120606021856/Rendered/PDF/695730WP0SEERE00Box369256B00PUBLIC0.pdf

της χώρας (2002) υπάρχουν 564.296 νοικοκυριά, που σημαίνει ότι τα μέλη του 6,6% των νοικοκυριών στη χώρα ζουν με λιγότερο από 2\$ ημερησίως.

1.2 Ανεργία

Με τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας και την ανεξαρτησία της χώρας το 1991, ξεκίνησε η διαδικασία διαρθρωτικού μετασχηματισμού του οικονομικού συστήματος, ενώ κύριο κίνητρο και λογική πίσω από τις αλλαγές ήταν η ιδιωτικοποίηση. Η διαδικασία άφησε δεκάδες χρεοκοπημένα εργοστάσια και άλλα να δουλεύουν με τεράστιες απώλειες. Το 1994 το ποσοστό ανεργίας σκαρφάλωσε στο 30% και έκτοτε δεν έπεσε ποτέ κάτω από αυτό το νούμερο. Η ανεργία έχει εξελιχθεί σε ενδημικό κοινωνικο-οικονομικό πρόβλημα της χώρας.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα στοιχεία για την ανεργία από την Κρατική Στατιστική Υπηρεσία για την περίοδο 2007-2012:

Σε ποσοστά

Έτος	Ποσοστό ανεργίας
2007	34,9
2008	33,8
2009	32,2
2010	32,0
2011	31,4
2012	30,6

Πίνακας 1.5 Δείκτης ανεργίας στην ΠΓΔΜ

Η νέα μεθοδολογία για τη μέτρηση του ποσοστού σχετικής φτώχειας, βάσει των δεικτών του Λάκεν, έχει καταστήσει δυνατό τον υπολογισμό του ποσοστού των ανέργων ατόμων που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας. Το ποσοστό αυτών των ατόμων που είναι φτωχοί αν και κερδίζουν το ψωμί τους ήταν 9,9% το 2010.⁶

Είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι αρκετές δημόσιες υπηρεσίες, όπως η πρόσβαση στο Ταμείο Ασφάλισης Υγείας, είναι εγγυημένες για τους ανέργους μέσω της εγγραφής τους στον Οργανισμό Απασχόλησης. Εάν δεν έχουν εγγραφεί δεν μπορούν να λάβουν τα λεγόμενα *μπλε κουπόνια*,⁷ και, άρα, δεν μπορούν να χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες ιδρυμάτων περίθαλψης της χώρας. Ο ιδιαίτερα πελατειακός Οργανισμός Απασχόλησης εφαρμόζει διάφορες στρατηγικές για την «εκκαθάριση» του μητρώου των ανέργων με διαφορετικές αιτιολογήσεις, αφήνοντας πολλούς εκτεθειμένους σε υψηλούς κινδύνους ασθένειας και κακής υγείας.

Με τις τροποποιήσεις του Νόμου για την απασχόληση και την ασφάλιση σε περίπτωση ανεργίας, τον Ιούλιο του 2012, η κυβέρνηση εισήγαγε νέα κριτήρια για την εγγραφή των ανέργων, εφαρμόζοντας έναν διαχωρισμό μεταξύ εκείνων που αναζητούν ενεργά εργασία και εκείνων που δεν το κάνουν. Εφόσον είναι σχεδόν αδύνατον να αποδειχθεί η πρόθεση και η δράση αναζήτησης εργασίας, η κυβέρνηση διατήρησε το διακριτικό της δικαίωμα να λαμβάνει αποφάσεις και να διαγράφει ανθρώπους από τα μητρώα του Οργανισμού Απασχόλησης. Ένα άλλο παράδειγμα κανονισμών που εισάχθηκαν οι

⁶ State Statistical Office (2012), Laeken poverty indicators in 2010, <http://www.stat.gov.mk/pdf/2012/4.1.12.83.pdf>

⁷ Τα μπλε κουπόνια είναι δελτία που εκδίδει το Ταμείο Ασφάλισης Υγείας για ανέργους που έχουν εγγραφεί ως άνεργοι στον Οργανισμό Απασχόλησης. Χρησιμοποιούνται για δωρεάν ή μειωμένους κόστους υπηρεσίες σε δημόσια ιδρύματα υγείας.

οποίοι προωθούν τις διακρίσεις είναι ότι όταν ένα άτομο εγγράφεται ως άνεργος για δύο τουλάχιστον χρόνια, ο Οργανισμός μπορεί να του προσφέρει οποιαδήποτε εργασία, ανεξαρτήτως της εκπαίδευσης, των ικανοτήτων και των δεξιοτήτων του, και σε μέγιστη απόσταση δύο ωρών από την εστία του μέσω δημόσιων συγκοινωνιών. Εάν το άτομο αρνηθεί τη θέση που του προσφέρεται, θα διαγραφεί από το μητρώο και δεν θα μπορεί να εγγραφεί ξανά για έναν χρόνο. Οι νέοι αυτοί κανονισμοί έρχονται σε άμεση αντιπαράθεση με το ανθρώπινο δικαίωμα για αξιοπρεπή και ελεύθερα επιλεγμένη εργασία και τη συνταγματική αρχή της κοινωνικής ασφάλειας που εγγυάται το κράτος.

Δύο φορείς στην ΠΓΔΜ είναι υπεύθυνοι για τη μέτρηση του αριθμού των ανέργων: η Κρατική Στατιστική Υπηρεσία και ο Οργανισμός Απασχόλησης. Εξαιτίας των διαφορετικών μεθοδολογιών που χρησιμοποιούν, όπως φαίνεται και από τον Πίνακα 1.6, έχουν διαφορετικές εκτιμήσεις για τον αριθμό των ανέργων. Σύμφωνα με τα πρότυπα που έχει θέσει το Διεθνές Γραφείο Εργασίας και η Eurostat, Η Κρατική Στατιστική Υπηρεσία μετρά την ανεργία με πιο «ευέλικτο» τρόπο.⁸ Εάν ένα άτομο, δίχως μόνιμη απασχόληση, κατά τη διάρκεια της περιόδου της μελέτης έχει εργαστεί για τουλάχιστον μία ώρα θα θεωρείται ως απασχολούμενο από την Κρατική Στατιστική Υπηρεσία. Σε αυτήν την περίπτωση, το άτομο αυτό δεν εργάζεται μόνιμα και μπορεί να εγγράφεται ως άνεργος στον Οργανισμό Απασχόλησης. Εξαιτίας αυτών των διαφορετικών κριτηρίων είναι λογικό ο αριθμός των ανέργων σύμφωνα με την Κρατική Στατιστική Υπηρεσία να είναι κατώτερος από τον αριθμό των ανέργων σύμφωνα με τον Οργανισμό Απασχόλησης. Αυτό ισχύει για όλα τα έτη μετά την ανεξαρτησία, εκτός από την περίοδο 1996-1998. Τα δεδομένα για τα πρώτα τρία τέταρτα του 2012 δείχνουν ότι αυτό το έτος, για πρώτη φορά έπειτα από το 1998, ο αριθμός των ανέργων που έχουν εγγραφεί στον Οργανισμό Απασχόλησης είναι υψηλότερος από τον αριθμό των ανέργων σύμφωνα με την Κρατική Στατιστική Υπηρεσία. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Οργανισμού Απασχόλησης ο αριθμός των ανέργων έχει μειωθεί κατά 99.304 στην περίοδο από το 2007 έως το τρίτο τέταρτο του 2012, ή, σε ποσοστά, η ανεργία έχει μειωθεί στο 27,2%. Από την άλλη, τα πιο «ευέλικτα» κριτήρια από την Κρατική Στατιστική Υπηρεσία δείχνουν ότι η ανεργία έχει μειωθεί τέσσερις φορές, κατά 23.662 (7,5%) την ίδια περίοδο. Εάν η μείωση της ανεργίας που καταγράφεται από την Υπηρεσία Ανεργίας ήταν αληθινή, θα είχε σημαντικό αντίκτυπο στο εθνικό εισόδημα και την οικονομική ανάπτυξη. Εφόσον δεν συνέβη αυτό, η μόνη εξήγηση είναι η συνειδητή πολιτική της κυβέρνησης να μην εξασφαλίζει απασχόληση για τους μη έχοντες εργασία, αλλά να αφαιρεί όσο το δυνατόν περισσότερους ανέργους από τα μητρώα και άρα να εξοικονομεί κοινωνικές μεταβιβάσεις και να οικοδομεί την εικόνα μιας κυβέρνησης που έχει μειώσει την ανεργία.

Σε αριθμούς

Έτος	Οργανισμός Απασχόλησης	Κρατική Στατιστική Υπηρεσία	Διαφορά
2007	365.402	316.905	48.497
2008	349.608	310.409	39.199
2009	345.621	298.873	46.748
2010	331.259	300.439	30.820
2011	306.102	294.963	11.139
2002 (I-III)	266.098	293.243	-27.145

Πίνακας 1.6 Ο αριθμός των ανέργων στην ΠΓΔΜ

⁸ Former Yugoslav Republic of Macedonia State Statistical Office, Methodological explanation for the news release, Last update 29.03.2011, http://www.stat.gov.mk/MetodoloskiObjasSoop_en.aspx?id=98&rbrObl=14

Παρόλο που υπάρχει μια ελαφρά μείωση του ποσοστού ανεργίας από το 2007 έως το 2011, όπως δείχνουν τα στοιχεία της Eurostat, η ΠΓΔΜ έχει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας στα Βαλκάνια και άρα στην Ευρώπη. Μεταξύ των ανέργων 31,8% είναι άντρες και 30,8% είναι γυναίκες, που δίνει την εντύπωση ότι υπάρχουν περισσότεροι άνεργοι άντρες από ότι γυναίκες. Ωστόσο, οι αριθμοί αυτοί δεν θα πρέπει να μας ξεγελούν επειδή εάν δούμε τους επίσημους αριθμούς των ποσοστών απασχόλησης, τότε παρατηρούμε ότι απασχολείται το 52,3% των ανδρών και το 30,3% των γυναικών· που ανοίγει ένα άλλο ερώτημα για την ανισότητα μεταξύ των φύλων.

Σε ποσοστό

Χώρα	2007	2008	2009	2010	2011
Αλβανία	13,5	13,0	13,8	:	:
Βοσνία και Ερζεγοβίνη	29,0	23,4	24,1	27,2	28,0
Κροατία	9,6	8,4	9,1	11,8	13,5
Κόσοβο	43,6	47,5	45,4	:	:
ΠΓΔΜ	34,9	33,8	32,2	32,0	31,4
Μαυροβούνιο	19,3	16,8	19,1	19,7	19,7
Σερβία	18,1	13,6	16,3	19,2	23,0
Τουρκία	8,9	9,7	12,7	10,8	8,8

Πίνακας 1.7 Ποσοστά ανεργίας των Βαλκανικών χωρών⁹

1.2.1 Ανεργία των νέων

Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα που πρέπει να αναφερθεί είναι η ανεργία των νέων. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, η Δημοκρατία της ΠΓΔΜ έχει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας στην ευρύτερη περιοχή. Το 2011, ο ρυθμός νέων ανέργων ηλικίας κάτω των 25 ετών ήταν 55,3%. Επιπλέον, το 24,6% των παιδιών, κάτω των 17 ετών, ζουν σε νοικοκυριά δίχως απασχόληση.¹⁰ αυτό καθιστά τους νέους στη ΠΓΔΜ τους φτωχότερους στον κόσμο.

Σε ποσοστό

Χώρα	2007	2008	2009	2010	2011
Αλβανία	20,1	27,2	27,2	:	:
Βοσνία και Ερζεγοβίνη	58,4	47,5	48,7	57,5	57,9
Κροατία	24,0	21,9	25,1	32,6	36,1
Κόσοβο	70,0	73,0	73,0	:	:
ΠΓΔΜ	57,7	56,4	55,1	53,7	55,3
Μαυροβούνιο	:	:	:	:	:
Σερβία	43,7	35,2	41,6	46,2	50,9
Τουρκία	17,3	18,5	23,1	19,9	16,7

Πίνακας 1.8 Ποσοστά ανεργίας σε νέους κάτω των 25 στις βαλκανικές χώρες

⁹ Eurostat, Directorate General of the European Commission, Enlargement countries, last update 28.01.2013, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/enlargement_countries/data/database

¹⁰ Eurostat, Directorate General of the European Commission, Enlargement countries, last update 28.01.2013, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/enlargement_countries/data/database

1.2.2 Μπλε κουπόνια

Με τη νέα πολιτική σχετικά τη χρήση των μπλε κουπονιών που εφαρμόστηκε από την κυβέρνηση το 2012, οι άνεργοι έπρεπε να επανεγγραφούν ώστε να παρέχουν πληροφορίες για το εισόδημά τους το προηγούμενο έτος. Με τον νέο κανονισμό, ένα μέλος οικογένειας που είχε εισόδημα τουλάχιστον 130 ευρώ μηνιαίως το προηγούμενο έτος, θα πρέπει να πληρώσει 20 ευρώ για τα μπλε κουπόνια, και εάν το εισόδημα της οικογένειας είναι υψηλότερο η τιμή των κουπονιών για το μέλος της οικογένειας αυξάνεται. Εάν μια οικογένεια αποτελείται από τέσσερα μέλη και έχει εισόδημα 130 ευρώ μηνιαίως, τα μέλη της θα πρέπει να παραχωρήσουν το 61,5% των διαθέσιμων μέσων τους για ιατρική περίθαλψη. Η πολιτική αυτή αφαιρεί το πρωτύτερα εγγυημένο δικαίωμα σε δωρεάν ιατρική περίθαλψη για τους ανέργους και εφαρμόζει περιορισμούς και τέλη στο ελάχιστο εισόδημά τους, υλοποιώντας, έτσι, την άμεση επίθεση της κυβέρνησης στις πιο ευάλωτες ομάδες της κοινωνίας,

1.3 Κοινωνική Πρόνοια

Τα επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας παρέχονται στα νοικοκυριά των οποίων τα μέλη μπορούν να εργαστούν αλλά δεν καλύπτονται οι ανάγκες τους. Πρόκειται για χρήστες που παράγουν εισόδημα από οποιοσδήποτε πηγές, αλλά χαμηλότερο από το επίδομα κοινωνικής πρόνοιας που είναι 35 ευρώ μηνιαίως (1 ευρώ = 61,5 δηνάρια). Για κάθε επόμενο μέλος της οικογένειας, το μέγεθος του επιδόματος αυξάνεται κατά 0,37% έως τα πέντε μέλη. Είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι το παρεχόμενο επίδομα σε αυτούς τους χρήστες είναι το μόνο διαθέσιμο εισόδημά τους, εφόσον το επίδομα πληρώνεται ως η διαφορά οποιουδήποτε άλλου πιθανού εισοδήματος παράγουν που είναι χαμηλότερο από το βοήθημα των 35 ευρώ, που σημαίνει ότι τα μέλη των νοικοκυριών που λαμβάνουν αυτό το βοήθημα ζουν με το ποσό των λιγότερων από \$2 ημερησίως. Η κοινωνική κατάσταση αυτών των χρηστών επιδεινώνεται ακόμη περισσότερο όταν έπειτα από τρία χρόνια που λαμβάνουν αυτό το βοήθημα δικαιούνται μόνο το 50% του ποσού, που σημαίνει ότι έπειτα από τρία χρόνια πρέπει να ζουν με λιγότερο από \$1 ημερησίως.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τον αριθμό των νοικοκυριών που λαμβάνουν το επίδομα κοινωνικής πρόνοιας και το σύνολο των χρημάτων που εκχωρείται από το κράτος για αυτόν τον σκοπό. Όπως βλέπουμε, το κρατικό επίδομα για τα φτωχά νοικοκυριά έχει μειωθεί κατά 33,6% την περίοδο 2007-2011.

Έτος	Αριθμός νοικοκυριών που λαμβάνουν επίδομα πρόνοιας	Συνολικό ποσό που εκχωρείται από το κράτος (σε ευρώ)
2007	64.143	/
2008	57.687	/
2009	52.882	25.265.307
2010	50.923	24.201.212
2011	48.926	23.740.851
Μάιος 2012	37.312	22.007.804

Πίνακας 1.9 Επίδομα κοινωνικής πρόνοιας

1.4 Κατώτατος μισθός

Τον Ιανουάριο του 2012 το Κοινοβούλιο θέσπισε έναν νόμο για τον κατώτατο μισθό. Η ΠΓΔΜ ήταν η τελευταία χώρα στα Βαλκάνια που εισήγαγε αυτό το μέτρο.

Ο κατώτατος μισθός ορίζεται στο 39,6% του μέσου ακαθάριστου μισθού του προηγούμενου έτους. Για αυτό ο καθαρός κατώτατος μισθός το 2012 ήταν 8.050 δηνάρια ή 131 ευρώ. Ωστόσο, για τις βιομηχανίες που επηρεάζονται περισσότερο (η υφαντουργία, η κατασκευή ενδυμάτων, δερμάτων και δερμάτινων προϊόντων), οι κοινωνικοί εταίροι έκαναν μία συμφωνία για τον κατώτατο μισθό να οριστεί στα 102 ευρώ το 2012 και να εναρμονιστεί με τον κατώτατο μισθό των υπόλοιπων τομέων το 2015. Η εξαίρεση αυτή σημαίνει ότι ο κατώτατος μισθός στην ΠΓΔΜ για το 2012 ορίστηκε de facto στα 6.263 δηνάρια ή 102 ευρώ.

Τα δεδομένα δείχνουν ότι από τους 403.170 απασχολούμενους, μόνο 28.222 εργαζόμενοι ή 7% ένωσαν τα αποτελέσματα από τη θέσπιση κατώτατου μισθού στη χώρα.¹¹

2. Οφέλη για τους πλούσιους

Αφότου επανεκλέχθηκε το 2006, η παρούσα συντηρητική κυβέρνηση με επικεφαλής το VMRO-DPMNE έχει εφαρμόσει διάφορα μέτρα που σαφώς ωφελούν τους πλούσιους. Τα ποσοστά φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων, εταιρειών και οι εισφορών κοινωνικής ασφάλισης μειώθηκαν και εισάχθηκε ακόμη και μία προνομιακή νόμιμη ευνοϊκή ρύθμιση για τους ιδιαίτερα πλούσιους, με σημαντικό οικονομικό αντίκτυπο στον κρατικό προϋπολογισμό.

2.1. Μείωση των φόρων

Ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων ήταν προοδευτικός έως το 2007, όταν η παρούσα συντηρητική κυβέρνηση εισήγαγε τον ενιαίο φόρο. Τα ποσοστά πριν από το 2007 ήταν 15, 18 και 24%. Το 2007 το ποσοστό του ενιαίου φόρου ήταν 12% και τον επόμενο χρόνο μειώθηκε στο 10%. Προφανώς η υψηλότερη μείωση του ποσοστού του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων ήταν για τους πλουσιότερους, 58,3%, ενώ για εκείνους που πρωτύτερα πλήρωναν το κατώτατο ποσοστό φόρου εισοδήματος η μείωση ήταν 33,3%. Πρέπει επίσης να τονίσουμε ότι η μείωση των ποσοστών φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων, όπως αναμενόταν, δεν οδήγησε σε αύξηση των καθαρών μισθών των υπαλλήλων, αλλά σε αύξηση των κερδών των εργοδοτών.

Αφότου ήρθε στην εξουσία, η σημερινή συντηρητική κυβέρνηση έχει επίσης μειώσει τον συντελεστή φόρου εταιρειών. Από το 2007, αντί για 15%, ο συντελεστής φόρου εταιρειών στην ΠΓΔΜ είναι 10%. Το 2011 υπήρξε ένα περαιτέρω κέρδος για τους εργοδότες, όταν η κυβέρνηση κατάργησε τον φόρο των εταιρειών για μικρομεσαίες επιχειρήσεις των οποίων το ετήσιο εισόδημα είναι κάτω των 50.000 ευρώ.

2.2. Μείωση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης

Η μείωση των ποσοστών εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, που θεσμοθετήθηκε το 2008, ήρθε ως συνέπεια της μείωσης των συντελεστών φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων και εταιρειών.

---

¹¹ Dragan Tevdovski, «Monitoring the law on minimal salary in Former Yugoslav Republic of Macedonia», Institute for Social Democracy – Progress, 2012, σελ.1.

Το ποσοστό εισφοράς ασφάλισης σύνταξης και αναπηρίας μειώθηκε από 21,2% σε 19% το 2009 και σχεδιάζοταν περαιτέρω μείωσή του στο 15% έως το 2011. Ωστόσο, η πραγματικότητα έδειξε ότι μια τέτοια μείωση δεν θα ήταν βιώσιμη οπότε το 2012 και για τα επόμενα χρόνια μειώθηκε μόνο στο 18%. Η κυβέρνηση εξακολουθεί να σχεδιάζει να μειώσει το ποσοστό στο 17,6% το 2014 και στο 17,5% το 2015. Φυσικά, αυτό θα συμβεί μόνο εάν η παρούσα κυβέρνηση εξακολουθεί να βρίσκεται στην εξουσία τα επόμενα χρόνια και εάν αυτή η κυβέρνηση δεν αλλάξει γνώμη, όπως έχει ήδη συμβεί στο παρελθόν. Όποια και αν είναι τα μελλοντικά σχέδια της κυβέρνησης, το γεγονός είναι ότι το ποσοστό εισφοράς ασφάλισης σύνταξης και αναπηρίας έχει ήδη μειωθεί σημαντικά, κατά 15,1% συγκριτικά με το επίπεδο πριν το 2008.

Το ποσοστό εισφοράς ασφάλισης υγείας έχει επίσης μειωθεί σημαντικά. Πριν από το 2008 βρισκόταν στο 9,2%. Η κυβέρνηση σχεδίαζε να μειώσει το ποσοστό στο 6,0% έως το 2011, αλλά σύντομα έγινε σαφές ότι η σχεδιαζόμενη μείωση δεν είναι βιώσιμη για το σύστημα ασφάλισης υγείας. Έτσι, μειώθηκε στο 7,5% το 2009 και στο 7,3% από το 2010. Και πάλι, η μείωση αυτού του ποσοστού είναι επίσης σημαντική, στο 20,7%, το ένα πέμπτο από το προηγούμενο επίπεδο.

Η μείωση του ποσοστού εισφοράς ασφάλισης ανέργων μπορεί να φαίνεται η πιο ελαφριά, αλλά το ποσοστό της μείωσής του είναι το υψηλότερο. Πριν από το 2008 το ποσοστό αυτό ήταν στο 1,6%. Η κυβέρνηση σχεδίαζε να το μειώσει στο 1,0% έως το 2011, αλλά κατάφερε να το μειώσει μόνο στο 1,2% (από το 2010). Το σημερινό σχέδιο της κυβέρνησης είναι να το μειώσει στο 1,1% το 2015. Λόγω του χαμηλού ποσοστού εισφοράς ασφάλισης ανέργων, μπορεί εύκολα να μην γίνει αντιληπτό ότι η μείωση αυτού του ποσοστού φτάνει το 25%, το ένα τέταρτο από το επίπεδό του πριν από το 2008.

Συνοψίζοντας, τα ποσοστά των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης μειώθηκαν από 32,5% το 2008 σε 27% το 2010. Το αρχικό σχέδιο της συντηρητικής κυβέρνησης, το 2008, ήταν να μειώσει τα ποσοστά εισφορών κοινωνικής ασφάλισης ακόμη περισσότερο, στο 22,5% έως το 2011. Όπως εξήγησε ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης, Zoran Stavreski, στόχος αυτής της μεταρρύθμισης ήταν «να μειώσει το βάρος της οικονομίας με πολύ ψηλούς φόρους στο κράτος, έτσι ώστε οι εταιρείες να έχουν περισσότερο κέρδος, δημιουργώντας έτσι τις συνθήκες για περισσότερες επενδύσεις και άνοιγμα νέων θέσεων εργασίας.¹² Ακόμη και αν αυτή η μεταρρύθμιση έχει μόνο μερική επιτυχία για τη συντηρητική κυβέρνηση, η συνολική μείωση των ποσοστών εισφορών κοινωνικής ασφάλισης εξακολουθεί να είναι σημαντική, στο 16,9%, το ένα έκτο από το επίπεδο πριν από το 2008. Θα πρέπει επίσης να μην ξεχνάμε ότι η κυβέρνηση δεν έχει εγκαταλείψει τα σχέδιά της για περαιτέρω μείωση των ποσοστών εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, αν και τα σχέδια αυτά είναι πιο μετριοπαθή από αυτά που είχε το 2008.

---

¹² Zoran Stavrevski, *The Government has Made Decision to Reduce the Contributions for Pension and Health Insurance as well as Unemployment Insurance by 10 Percents*, <http://www.vicpremier.gov.mk/?q=node/248>

Σε ποσοστό

Εισφορά	Πριν από το 2008	2009	Από το 2010	2015 (σχεδιασμός)	Μείωση 2008-2010
Ασφάλιση σύνταξης και αναπηρίας	21,2	19,0	18,0	17,5	15,1
Ασφάλιση υγείας	9,2	7,5	7,3	7,3	20,7
Επιπλέον ασφάλιση υγείας σε περίπτωση εργατικού ατυχήματος	0,5	0,5	0,5	0,5	0
Ασφάλιση ανέργων	1,6	1,4	1,2	1,1	25,0
Σύνολο	32,5	28,4	27,0	26,4	16,9

Πίνακας 2.1 Ποσοστά εισφοράς κοινωνικής ασφάλισης

2.3. Νομικά προνόμια για τους ιδιαίτερα πλούσιους

Το πιο έντονο χαρακτηριστικό της πολιτικής της συντηρητικής κυβέρνησης να πραγματοποιήσει αλλαγές στη νομοθεσία ευνοώντας τους πλούσιους είναι η διάταξη, που θεσπίστηκε το 2008, που θέτει ως όρο ότι η υψηλότερη μηνιαία βάση για τον υπολογισμό και την πληρωμή εισφορών θα είναι τέσσερις μέσες ακαθάριστες αμοιβές.¹³ Η θολή αυτή διάταξη κρύβει ένα σημαντικό και τεράστιο προνόμιο για τους ιδιαίτερα πλούσιους στην ΠΓΔΜ. Οι ιδιαίτερα πλούσιοι, των οποίων η μηνιαία ακαθάριστη αμοιβή είναι υψηλότερη από τέσσερις μέσες ακαθάριστες αμοιβές δεν έχουν μόνο επωφεληθεί από τη μείωση των συντελεστών φορολογίας φυσικών προσώπων και εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, αλλά έχουν επίσης το προνόμιο να πληρώνουν εισφορές κοινωνικής ασφάλισης μόνο σε ένα τμήμα της ακαθάριστης αμοιβής τους. Και αυτό το τμήμα μπορεί να είναι πραγματικά πολύ μικροσκοπικό. Για παράδειγμα, ο διευθυντής που έλαβε τον υψηλότερο μηνιαίο ακαθάριστο μισθό το 2011, 92.284 ευρώ, πλήρωσε εισφορές κοινωνικής ασφάλισης σαν ο μηνιαίος ακαθάριστος μισθός του να ήταν μόνο 1.974 ευρώ.¹⁴ Με άλλα λόγια, οι εισφορές του κοινωνικής ασφάλισης πληρώθηκαν μόνο κατά το 2,1% του ακαθάριστου μισθού του! Από την άλλη, οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης όλων των υπαλλήλων που έλαβαν μηνιαίο ακαθάριστο μισθό κάτω από τέσσερις μέσους ακαθάριστους μισθούς πληρώθηκαν βάσει του 100% του ακαθάριστου μισθού τους. Ο αντίκτυπος αυτής της διάταξης του νόμου για τις υποχρεωτικές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης για τον πλουτισμό των ιδιαίτερος πλουσίων, καθώς και ο αντίκτυπός του στον κρατικό προϋπολογισμό, φαίνεται εάν συγκρίνουμε τις καθαρές αμοιβές των διευθυντών με τους υψηλότερους μισθούς με τις καθαρές αμοιβές που θα είχαν λάβει εάν δεν τους ευνοούσε ο Νόμος. Μετά την πληρωμή των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης και φόρου εισοδήματος, ο διευθυντής με τον υψηλότερο μισθό έλαβε καθαρή αμοιβή περίπου 82.590 ευρώ μηνιαίως το 2011. Εάν δεν τον ευνοούσε ο νόμος, η καθαρή αμοιβή του θα ήταν περίπου 60.600 ευρώ μηνιαίως. Λόγω αυτού του προνομίου σε έναν μόνο φορολογούμενο το κράτος είχε μειωμένο εισόδημα κατά περίπου 21.990 ευρώ μηνιαίως ή περίπου 263.880 ευρώ ετησίως. Το συνολικό ποσό των χρημάτων που έχασε το κράτος εξαιτίας αυτού του προνομίου μέσω της διάταξης από τους δέκα διευθυντές με τις υψηλότερες αμοιβές το 2011 είναι 1,1 εκ. ευρώ.¹⁵ Για την ΠΓΔΜ αυτό το ποσό δεν είναι καθόλου μικρό.

¹³ Νόμος για τις υποχρεωτικές εισφορές κοινωνικής ασφάλειας και ασφάλισης,, Official Gazette of the Republic of Macedonia, No. 42/08, 64/09, 156/09, 166/10, 53/11, 185/11 και 44/12.

¹⁴ Public Revenue Office, *Analysis 2011*,

http://ujp.gov.mk/files/attachment/0000/0493/09_6680_1_Presspaket_Analiza_GDP_2011_16.10.2012.pdf

¹⁵ Public Revenue Office, *Analysis 2011*, οι υπολογισμοί δικοί μας.

Μικρές αλλαγές σε αυτή τη διάταξη θεσπίστηκαν τον Δεκέμβριο του 2011. Η υψηλότερη μηνιαία βάση για τον υπολογισμό και την πληρωμή εισφορών αυξήθηκε από τέσσερις σε έξι μέσες ακαθάριστες αμοιβές. Παρόλο που το προνόμιο για τους ιδιαίτερος πλούσιους έχει παραμείνει, με μια πρώτη ματιά η αλλαγή αυτή μπορεί να εμφανιστεί ως σημαντική βελτίωση. Ωστόσο, αν κάνουμε τους απαραίτητους υπολογισμούς, γίνεται σαφές ότι η αλλαγή απέχει πολύ από το να είναι σημαντική. Για παράδειγμα, εάν η αλλαγή αυτή εφαρμοζόταν το 2011, ο διευθυντής με τον υψηλότερο μισθό θα είχε λάβει καθαρή αμοιβή 82.340 ευρώ αντί για 82.590 ευρώ μηνιαίως. Η διαφορά είναι μόνο 250 ευρώ λιγότερα μηνιαίως. Και το κράτος θα είχε μειωμένο εισόδημα το 2011 περίπου 260.880 ευρώ ετησίως αντί για 263.880 ευρώ, ευνοώντας τον διευθυντή με την υψηλότερη αμοιβή.¹⁶

2.4. Οι υψηλότεροι μισθοί

Οι επιπτώσεις των κυβερνητικών πολιτικών που αναφέρονται παραπάνω για τον πλουτισμό των πλουσίων είναι σαφείς αν αναλυθούν οι αναφορές της Δημόσιας Οικονομικής Υπηρεσίας. Όπως φαίνεται από τον πίνακα 2.2, ο υψηλότερος ακαθάριστος μισθός έχει αυξηθεί περισσότερες από τέσσερις φορές από το 2008 έως το 2011. Το 2008 ήταν 20.305 ευρώ μηνιαίως και το 2011 ήταν 92.284 ευρώ μηνιαίως. Η αύξηση αυτή είναι ακόμη υψηλότερη εάν λάβουμε υπόψιν ότι ο αριθμός του 2008 αντιστοιχεί στην ακαθάριστη αμοιβή, συν τις επιπλέον αποζημιώσεις στον μισθό, ενώ οι αριθμοί για τα επόμενα έτη είναι μόνο για τις ακαθάριστες αμοιβές. Η πληροφορία που υπάρχουν για τα έτη πριν από το 2008 δείχνουν ότι οι υψηλότερες αμοιβές πριν από το 2008 ήταν σημαντικά χαμηλότερες από εκείνες των πρόσφατων ετών. Για παράδειγμα, σύμφωνα με αναφορές των μμε βάσει πληροφοριών από την Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία, ο υψηλότερος ακαθάριστος μισθός το 2006 ήταν περίπου 8.000 ευρώ μηνιαίως,¹⁷ περισσότερο από έντεκα φορές χαμηλότερος από την υψηλότερη ακαθάριστη αμοιβή μόλις πέντε χρόνια αργότερα.

Σε ευρώ

Έτος	Μέση ακαθάριστη αμοιβή	Υψηλότερη ακαθάριστη αμοιβή	Λόγος υψηλότερων/μέσων αμοιβών
2008	426	20.305	1:48
2009	487	63.741	1:131
2010	491	68.651	1:140
2011	498	92.284	1:185

Πίνακας 2.2 Οι μέσες και οι υψηλότερες ακαθάριστες αμοιβές ανά μήνα

Στον πίνακα 2.2 επίσης περιλαμβάνεται σύγκριση μεταξύ των μέσων και υψηλότερων ακαθάριστων αμοιβών. Θα ασχοληθούμε με αυτό το θέμα στο επόμενο τμήμα της μελέτης.

2.5. Τα υψηλότερα εισοδήματα

Η Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία δημοσιεύει επίσης ετησίως πληροφορίες για τα υψηλότερα εισοδήματα κάθε πηγής. Δεν υπάρχουν πληροφορίες σχετικά με το ποιες είναι οι πηγές για τα

¹⁶ Οι υπολογισμοί δικόι μας.

¹⁷ *Top Manager of Domestic Freight Forwarder Company Earns 8,000 Euros per Month*, "Utrinski Vesnik", July 29, 2007, <http://www.utrinski.com.mk/?ItemID=0CEE4CF340357B4BAD26E9620BA8A1A1>

εισοδήματα και γι' αυτό δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία για τον υπολογισμό των καθαρών εισοδημάτων.

Ο πίνακας 2.3 περιλαμβάνει στοιχεία για τις υψηλότερες ακαθάριστες αμοιβές μηνιαίως στην περίοδο 2008-2011. Μπορεί εύκολα να παρατηρηθεί ότι το υψηλότερο ακαθάριστο εισόδημα το 2008 είναι σημαντικά υψηλότερο από εκείνα των προηγούμενων ετών. Ωστόσο, πιο λεπτομερής ανάλυση των δεδομένων από την Υπηρεσία Δημοσίων Εσόδων δείχνει ότι η υψηλότερη ακαθάριστη αμοιβή το 2008 είναι μια εξαίρεση. Η δεύτερη υψηλότερη ακαθάριστη αμοιβή το 2008 είναι ήδη πολύ χαμηλότερη από την υψηλότερη του ίδιου έτους (223.867 ευρώ μηνιαίως). Και πάλι, η πιο λεπτομερής ανάλυση των δεδομένων της Υπηρεσίας Εσόδων δείχνει επίσης ότι τα τέσσερα υψηλότερα εισοδήματα το 2008 είναι υψηλότερα από το υψηλότερο εισόδημα του επόμενου έτους. Είναι πιθανό η οικονομική κρίση να είναι ο λόγος για αυτή τη μείωση αλλά δεν μπορούμε να το πούμε με σιγουριά, αφού ο υψηλότερος μισθός δεν έχει πέσει αλλά έχει αυξηθεί σημαντικά από το 2008 στο 2009.¹⁸

Από το 2009 στο 2011, το υψηλότερο εισόδημα έχει αυξηθεί από τα 132.665 ευρώ στα 211.522 ευρώ μηνιαίως. Τα επίπεδα αυτά εισοδήματος είναι πέραν κάθε φαντασίας για συνθήκες στην ΠΓΔΜ. Το υψηλότερο ακαθάριστο εισόδημα το 2011 είναι 425 φορές υψηλότερο από τη μέση ακαθάριστη αμοιβή!

Σε Ευρώ

Έτος	Μέση ακαθάριστη αμοιβή	Υψηλότερο ακαθάριστο εισόδημα	Λόγος υψηλότερου εισοδήματος / μέση αμοιβή
2008	426	1.235.365	1:2,900
2009	487	132.665	1:272
2010	491	201.641	1:411
2011	498	211.522	1:425

Πίνακας 2.3 Το υψηλότερο εισόδημα ανά μήνα

3. Ανισότητα στην ΠΓΔΜ

Το επίπεδο ανισότητας στην ΠΓΔΜ δεν έχει αναλυθεί συστηματικά, αν και υπάρχουν πηγές, εθνικές και διεθνείς, που δίνουν αρκετά στατιστικά στοιχεία για να γίνει μια τέτοιου είδους ανάλυση, καθώς και στοιχεία που παρέχει η Κρατική Στατιστική Υπηρεσία –οι ετήσιες αναφορές της για το εργατικό δυναμικό, τη δομή των μισθών των υπαλλήλων, τη φτώχεια και οι μηνιαίες αναφορές της για το μέσο μηνιαίο μισθό που πληρώνεται από τη δραστηριότητα στους τομείς της οικονομίας. Υπάρχουν επίσης στοιχεία που παρέχονται από τη Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία (οι ετήσιες αναλύσεις της για φορολογικές αναφορές), από την Παγκόσμια Τράπεζα (τα στοιχεία της για τη συμμετοχή στα έσοδα κατά πεμπτημόρια και δεκατημόρια και δείκτης ανισότητας GINI) κλπ. Στην παρούσα μελέτη, παρουσιάζουμε τις πιο σχετικές μεθόδους για την ανάλυση της ανισότητας: σύγκριση των υψηλότερων, μέσων και κατώτατων αμοιβών, κατηγοριοποίηση των υπαλλήλων κατά το επίπεδο του

¹⁸ Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία, ετήσιες αναλύσεις.

καθαρού μισθού, συμμετοχή στα έσοδα κατά πεμπτημόρια και δεκατημόρια και δείκτης ανισότητας GINI.

3.1. Σύγκριση των υψηλότερων, μέσων και κατώτατων μισθών

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 2.2, ο λόγος μεταξύ της ανισότητας και των υψηλότερων ακαθάριστων αμοιβών αυξήθηκε πάρα πολύ κατά την περίοδο 2008-2011. Το 2008 η υψηλότερη ακαθάριστη αμοιβή ήταν 48 φορές υψηλότερη από τη μέση ακαθάριστη αμοιβή, ενώ το 2011 ήταν 185 φορές υψηλότερη! Η διαφορά είναι ακόμη μεγαλύτερη στις καθαρές αμοιβές. Ο πίνακας παρακάτω δείχνει τις μέσες και υψηλότερες καθαρές αμοιβές κατά την περίοδο 2009-2011. Εάν το 2011 ο λόγος μεταξύ των μέσων και των υψηλότερων ακαθάριστων αμοιβών ήταν 1:185, ο λόγος μεταξύ των μέσων και υψηλότερων καθαρών αμοιβών το ίδιο έτος ήταν 1:244.

Σε ευρώ

Έτος	Μέση καθαρή αμοιβή	Υψηλότερη καθαρή αμοιβή	Λόγος υψηλότερων/ μέσων αμοιβών
2009	325	56.849	1:175
2010	334	61.319	1:184
2011	338	82.587	1:244

Πίνακας 3.1 Οι μέσες και υψηλότερες καθαρές αμοιβές ανά μήνα

Το γεγονός ότι η υψηλότερη καθαρή αμοιβή είναι 244 φορές υψηλότερη από τη μέση καθαρή αμοιβή στη χώρα σημαίνει ότι ένας υπάλληλος που λαμβάνει το μέσο μισθό πρέπει να δουλεύει 244 μήνες ή 20 χρόνια και 4 μήνες για να λάβει μόνο μία μηνιαία αμοιβή αντίστοιχη με του διευθυντή που λαμβάνει την υψηλότερη αμοιβή το 2011. Η σύγκριση με τον κατώτατο μισθό είναι ακόμη πιο συγκλονιστική. Ο κατώτατος μισθός, 131 ευρώ ανά μήνα, που εισήχθη στους περισσότερους τομείς το 2012, είναι 630 φορές χαμηλότερος από τον υψηλότερο μισθό το 2011. Με άλλα λόγια, ο υπάλληλος που λαμβάνει κατώτατο μισθό πρέπει να δουλεύει 630 μήνες ή 52 και μισό έτη ώστε να κερδίσει μόνο μία μηνιαία αμοιβή του διευθυντή με την υψηλότερη αμοιβή το 2011! Στην ΠΓΔΜ το δικαίωμα στη σύνταξη έπειτα από 40 έτη εργασίας για τους άνδρες και 35 έτη εργασίας για τις γυναίκες ανεξαρτήτως ηλικίας, καταργήθηκε το 2005. Έτσι, σήμερα οι άνδρες μπορούν να εργάζονται με ανώτατο όριο τα 48 έτη και οι γυναίκες τα 46 έτη αντίστοιχα. Ακόμη και αν εργάζονται για το ανώτατο όριο ετών σύμφωνα με το νόμο, εάν λαμβάνουν τον κατώτατο μισθό, δεν θα μπορούσαν να κερδίσουν ούτε μία μηνιαία αμοιβή του διευθυντή με την υψηλότερη αμοιβή το 2011!

3.2. Αριθμός απασχολούμενων ανά επίπεδο καθαρής αμοιβής

Ανάμεσα στα στοιχεία που παρέχουν οι ετήσιες μελέτες της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας για το εργατικό δυναμικό είναι και τα δεδομένα για τον αριθμό των υπαλλήλων σε κατηγορίες ανάλογα με το επίπεδο των καθαρών αμοιβών τους.¹⁹ Τα δεδομένα αυτά παρουσιάζονται ως αριθμοί σε αυτές τις μελέτες, αλλά προκειμένου να αντιληφθούμε καλύτερα τι συμβαίνει έχουμε υπολογίσει το ποσοστό

¹⁹ State Statistical Office, Labour Force Survey, 2008, 2009, 2010, 2011.

των υπαλλήλων σε κάθε κατηγορία. Σε αυτό το τμήμα, οι αμοιβές παρουσιάζονται σε δηνάρια, όχι σε ευρώ, αφού οι κατηγορίες στον πίνακα δεν μπορούν να παρουσιαστούν σε ακριβή ποσά ευρώ. Ένα τελευταίο σχόλιο, τα στοιχεία για το 2008 δεν είναι απολύτως σχετικά αφού υπάρχει σημαντικός αριθμός υπαλλήλων, το 16,5%, που δεν παρείχαν πληροφόρηση για τις αμοιβές τους ή δεν έλαβαν τις αμοιβές τους κατά την περίοδο ανάλυσης. Η κατηγορία αυτή υπαλλήλων ήταν σημαντικά πιο πολυάριθμη το 2008 απ' ό,τι τα επόμενα τρία χρόνια κι αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η σύγκριση μεταξύ των δεδομένων του 2008 και των δεδομένων του 2009-2011 δεν είναι πλήρως συγκρίσιμα.

Παρακάτω παρουσιάζονται δύο πίνακες. Ο πρώτος, ο Πίνακας 3.2, είναι πιο λεπτομερής, ενώ ο άλλος δίνει μόνο το ποσοστό των υπαλλήλων κάτω και πάνω από τη μέση καθαρή αμοιβή. Το 2008, η μέση καθαρή αμοιβή ήταν γύρω στα 16.000 δηνάρια (περίπου 260 ευρώ) και από το 2009 έως το 2011 ήταν περίπου 20.000-21.000 δηνάρια (περίπου 325-340 ευρώ). Εάν αποκλείσουμε από την ανάλυση τα στοιχεία του 2008, για τους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω, μπορούμε να αντιληφθούμε μία βελτίωση στην περίοδο 2009-2011. Ενώ το 2009 το 77,0% των υπαλλήλων λάμβανε μισθούς κάτω από το μέσο μισθό και το 11,4% πάνω από το μέσο μισθό, το 2011 τα ποσοστά είναι 72,4% και 16,4% αντίστοιχα. Και πάλι, ο λόγος των υπαλλήλων κάτω και πάνω από τη μέση αμοιβή είναι σημαντικός. Επίσης, μπορούμε να δούμε από τον Πίνακα 3.2 ότι το 2011 το 3,2% των υπαλλήλων λάμβανε μισθούς τουλάχιστον τέσσερις φορές χαμηλότερους από τον μέσο μισθό, και μόνο το 1,2% των υπαλλήλων λαμβάνει μισθούς πάνω από το επίπεδο δύο μέσων αμοιβών.

Σε ποσοστό

Καθαρή αμοιβή (σε δηνάρια)	2008	2009	2010	2011
έως 5.000	3,4	4,1	3,7	3,2
5.001-8.000	19,4	13,6	10,8	9,2
8.001-12.000	26,5	27,6	25,5	28,8
12.001-16.000	12,8	19,1	18,5	16,9
16.001-20.000	7,0	12,6	15,3	14,3
20001-25.000	3,3	6,3	8,6	9,8
25.001-30.000		2,8	4,0	3,6
30.001-40.000	0,5	1,2	1,7	1,8
40.001 και πάνω	0,4	1,1	0,9	1,2
Απλήρωτοι εργάτες μέλη της οικογένειας	10,3	10,2	10,1	9,6
Άγνωστη ή δεν έλαβαν την αμοιβή τους	16,5	1,3	1,0	1,6
Σύνολο	100	100	100	100

Πίνακας 3.2 Υπάλληλοι ανά επίπεδο καθαρής αμοιβής

Σε ποσοστό				
	2008	2009	2010	2011
Κάτω της μέσης αμοιβής	62,1	77,0	73,8	72,4
Άνω της μέσης αμοιβής	11,2	11,4	15,2	16,4
Απλήρωτοι εργάτες μέλη της οικογένειας	10,3	10,2	10,1	9,6
Άγνωστη ή δεν έλαβαν την αμοιβή τους	16,5	1,3	1,0	1,6
Σύνολο	100	100	100	100

Πίνακας 3.3 Υπάλληλοι με καθαρές αμοιβές κάτω και άνω της μέσης καθαρής αμοιβής

3.3. Συμμετοχή στο εισόδημα ανά πεμπτημόρια και δεκατημόρια

Αυτά τα στατιστικά στοιχεία είναι ιδιαίτερος σχετικά για τον βαθμό ανισότητας στην κοινωνία. Η Παγκόσμια Τράπεζα κρατά αρχείο αυτών των δεδομένων για πολλές χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της ΠΓΔΜ. Όσον αφορά την περίοδο που αφορά την ανάλυσή μας, υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία μόνο για το 2008 και το 2009. Ωστόσο, τα στοιχεία αυτά είναι αρκετά για να δούμε ότι η διαφορά εισοδήματος μεταξύ πλούσιων και φτωχών είναι αρκετά μεγάλη και συγκριτικά με την κατάσταση πριν από μία δεκαετία δείχνουν ότι η διαφορά εισοδήματος αυξάνεται.

Όπως δείχνει ο παρακάτω πίνακας, το χαμηλότερο 10% λάμβανε το 3,3% όλων των εισοδημάτων το 1998 και το 2,0% το 2009. Παρόμοια μείωση έχει συμβεί στο χαμηλότερο 20%: η συμμετοχή του έχει μειωθεί από 8,5% σε 5,1% κατά την περίοδο 1998-2009. Από την άλλη, κατά την ίδια περίοδο η συμμετοχή του πλουσιότερου 20% έχει αυξηθεί από 36,7% σε 48,9%. Η αύξηση εισοδήματος του πλουσιότερου 10% φτάνει από 22,1% σε 32,4%. Είναι επίσης σημαντικό να τονίσουμε ότι η συμμετοχή όλων των πεμπτημορίων έχει μειωθεί κατά την περίοδο 1998-2009, εκτός από το πλουσιότερο 20%, που αποτελεί σαφή ένδειξη της ανακατανομής των εισοδημάτων και του πλούτου από τις φτωχότερες και μεσαίες τάξεις στις πλούσιες.

Όσον αφορά τα τελευταία δύο έτη για τα οποία η Παγκόσμια Τράπεζα έχει στοιχεία για τη συμμετοχή στο εισόδημα στην ΠΓΔΜ, το 2008 και το 2009, μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι ενώ η διαδικασία της μείωσης της συμμετοχής του φτωχότερου 10% και του φτωχότερου 20% συνεχίζεται, υπάρχει μια ελαφρώς αντίθετη τάση όσον αφορά το πλουσιότερο 10% και 20%, των οποίων η συμμετοχή στο εισόδημα είχε μειωθεί σημαντικά από το 2008 στο 2009.²⁰ Και πάλι, η συμμετοχή του πλουσιότερου 10% και 20% είναι αρκετά υψηλή και ο λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος ή λόγος S80/S20 έχει αυξηθεί από 4,3 σε 9,6. Ο υπολογισμός της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας για το 2010 έχει δείξει ακόμη μεγαλύτερο λόγο S80/S20 –10,3.²¹

²⁰ World Bank, World Development Indicators, Poverty, FYROM.

²¹ State Statistical Office (2012), Laeken poverty indicators in 2010, <http://www.stat.gov.mk/pdf/2012/4.1.12.83.pdf>

Σε ποσοστά

Έτος	το χαμηλότερο 10%	το χαμηλότερο 20%	το δεύτερο 20%	το τρίτο 20%	το τέταρτο 20%	το υψηλότερο 20%	το υψηλότερο 10%	S80/S20
1998	3,3	8,5	13,8	18,0	23,1	36,7	22,1	4,3
2003	2,4	6,1	10,6	15,6	22,5	45,2	29,5	7,4
2006	2,1	5,3	9,7	14,6	21,7	48,6	32,7	9,2
2008	2,2	5,4	9,3	14,0	21,0	50,3	34,5	9,3
2009	2,0	5,1	9,5	14,5	22,0	48,9	32,4	9,6
1998-2009 Μεταβολή	-1,3	-3,4	-4,3	-3,5	-1,1	+12,2	+10,3	

Πίνακας 3.4 Συμμετοχή στο εισόδημα ανά πεμπτημόρια και δεκατημόρια

3.4. Δείκτης GINI

Ένας από τους πιο σχετικούς δείκτες ανισοτήτων στην κατανομή εισοδήματος σε μία χώρα είναι ο δείκτης GINI. Όσον αφορά την ΠΓΔΜ, ο συγκεκριμένος δείκτης είναι ο καλύτερος για τις ανισότητες της. Τα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας δείχνουν συνεχή αύξηση του δείκτη GINI της ΠΓΔΜ, από 28,1 το 1998 σε 43,2 το 2009. Ο δείκτης GINI το 2009 ήταν ελαφρώς χαμηλότερος από ότι το 2008, αλλά εξακολουθεί να είναι αρκετά υψηλός.²² Πέρυσι, η Κρατική Στατιστική Υπηρεσία υπολόγισε τον δείκτη GINI για πρώτη φορά και σύμφωνα με τους υπολογισμούς της το 2010 ήταν 40,8.²³

Έτος	Δείκτης GINI
1998	28,1
2003	39,0
2006	42,8
2008	44,2
2009	43,2

Πίνακας 3.5 Ο δείκτης GINI της ΠΓΔΜ

Εάν συγκρίνουμε τον δείκτη GINI της ΠΓΔΜ και τους δείκτες των βαλκανικών, ευρωπαϊκών και πρώην σοσιαλιστικών χωρών, τα αποτελέσματα είναι συγκλονιστικά. Τα στοιχεία της Eurostat για τον δείκτη GINI των κρατών μελών της Ε.Ε., την Ισλανδία, τη Νορβηγία και την Ελβετία²⁴ και τα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας για τα Βαλκάνια, τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες που δεν ανήκουν στην Ε.Ε. και τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ δείχνουν ότι, εκτός από το Κόσοβο και το Τουρκμενιστάν (για τα οποία δεν υπάρχουν στοιχεία), ο δείκτης GINI της ΠΓΔΜ είναι ο υψηλότερος από όλες τις ευρωπαϊκές χώρες και χώρες της πρώην ΕΣΣΔ! Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τις χώρες της Ε.Ε. με τον υψηλότερο δείκτη GINI, τους δείκτες GINI των βαλκανικών χωρών, των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης και των

²² World Bank, Working for a world free of poverty, Gini index, 2013, <http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI/>

²³ State Statistical Office (2012), Laeken poverty indicators in 2010.

²⁴ Eurostat, Gini coefficient, Last update: 17.01.2013.

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tessi190>

χωρών που δεν είναι μέλη της Ε.Ε. και των ασιατικών χωρών πρώην δημοκρατιών της ΕΣΣΔ. Για τις χώρες της Ε.Ε. υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία και για το 2011, αλλά προκειμένου να γίνει σύγκριση με την ΠΓΔΜ, παρουσιάζονται μόνο τα στοιχεία για το 2010. Για τις υπόλοιπες χώρες, παρουσιάζονται πιο πρόσφατα στοιχεία.

Χώρα	Δείκτης GINI	Έτος	Χώρα	Δείκτης GINI	Έτος
Λιθουανία	36,9	2010	Τουρκία	39,0	2008
Λετονία	36,1	2010	Βοσνία και Ερζεγοβίνη	36,2	2007
Ισπανία	33,9	2010	Αλβανία	34,5	2008
Πορτογαλία	33,7	2010	Κροατία	33,7	2008
Ρουμανία	33,3	2010	Μαυροβούνιο	30,0	2008
Βουλγαρία	33,2	2010	Σερβία	27,8	2009
Ιρλανδία	33,2	2010	Κόσοβο	/	
Χώρα	Δείκτης GINI	Έτος	Χώρα	Δείκτης GINI	Έτος
Γεωργία	41,3	2008	Ουζμπεκιστάν	36,7	2003
Ρωσία	40,1	2009	Καζαχιστάν	36,2	2009
Αζερμπαϊτζάν	33,7	2008	Τατζικιστάν	30,8	2009
Μολδαβία	33,0	2010	Κυργιζία	29,0	2009
Αρμενία	30,9	2008	Τουρκμενιστάν	/	
Λευκορωσία	27,2	2008			
Ουκρανία	26,4	2009			

Πίνακας 3.6 Ο δείκτης GINI των ευρωπαϊκών χωρών με τον υψηλότερο δείκτη GINI, των βαλκανικών χωρών μη μέλη της Ε.Ε., των ανατολικο-ευρωπαϊκών χωρών μη μέλη της Ε.Ε. και των ασιατικών χωρών πρώην δημοκρατιών της ΕΣΣΔ

Ο δείκτης GINI για τη Γεωργία είναι ο πλησιέστερος σε αυτόν της ΠΓΔΜ, 41,3 το 2008. Ο αριθμός αυτός είναι υψηλότερος από τον δείκτη GINI που μέτρησε η Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της χώρας για το 2010, 40,8. Ωστόσο, προκειμένου να αποφύγουν πιθανές διαφορές στη μεθοδολογία, πρέπει να γίνει η κατάλληλη σύγκριση μεταξύ δεδομένων του ίδιου έτους και από την ίδια πηγή. Η σύγκριση των δεδομένων της Παγκόσμιας Τράπεζας για τους δείκτες GINI της ΠΓΔΜ και της Γεωργίας στο πιο πρόσφατο κοινό έτος δείχνει ότι ο δείκτης της ΠΓΔΜ είναι υψηλότερος.

4. Επιπτώσεις και συνέπειες της ανισότητας στην κοινωνία της ΠΓΔΜ

Τα στοιχεία ανάλυσης στα παραπάνω κεφάλαια δείχνουν ότι η ΠΓΔΜ είναι η πρώτη χώρα στην Ευρώπη όσον αφορά την κοινωνική ανισότητα, και άρα αναμένεται να έχει υψηλό ποσοστό προβλημάτων υγείας και κοινωνικών προβλημάτων. Οι συγγραφείς Richard Wilkinson και Kate Pickett²⁵ παραθέτουν τους ακόλουθους δείκτες κατηγοριών για να εξηγήσουν τις επιπτώσεις της ανισότητας: επίπεδο εμπιστοσύνης, νοητική ασθένεια (συμπεριλαμβανομένου του εθισμού στα

²⁵ Kate Pickett, Richard Wilkinson, *The Spirit Level: Why Greater Equality Makes Societies Stronger*, Bloomsbury USA, 2011.

ναρκωτικά ή το αλκοόλ), προσδόκιμο ζωής και βρεφική θνησιμότητα, παχυσαρκία, επιδόσεις των παιδιών στην εκπαίδευση, γεννήσεις στην εφηβεία, ανθρωποκτονίες, ποσοστά φυλάκισης, κοινωνική κινητικότητα. Τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία για την ΠΓΔΜ δεν προσφέρουν πλήρη ή σχετική γνώση του προβλήματος της κοινωνικής ανισότητας. Τα ποσοστά εγκλήματος, οι ρυθμοί ανθρωποκτονιών και φυλάκισης για την ΠΓΔΜ δεν έχουν αυξηθεί κατά την πρόσφατη περίοδο. Για παράδειγμα, ο ρυθμός φυλάκισης το 2007 ήταν 100 (ανά 100.000 του εθνικού πληθυσμού) και το 2011 ήταν 112 και ο ρυθμός ανθρωποκτονιών ήταν επίσης σχεδόν σταθερός, από 2,05 (ανά 100.000 του εθνικού πληθυσμού) το 2007 σε 1,90 το 2010. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιεί τους αριθμούς αυτών των κατηγοριών χρησιμοποιείται για να συγκρίνει την ανισότητα σε διαφορετικές χώρες και όχι εντός της ίδιας χώρας σε διαφορετικές περιόδους, ακόμη και αν οι ρυθμοί ανισότητας αυξάνονται σε αυτές τις περιόδους. Είναι σχετικό να αναφέρουμε το ζήτημα ότι τα προβλήματα υγείας και τα κοινωνικά προβλήματα στην ΠΓΔΜ είναι σχετικά σταθερά από τη δεκαετία του 1990, όταν αυτοί οι αριθμοί (όπως και αυτοί για την ανεργία και τη φτώχεια) αυξήθηκαν δραματικά και δεν έχουν αλλάξει σημαντικά έκτοτε.

Οι αριθμοί που σχετίζονται με τα κοινωνικά προβλήματα αλλάζουν μέσα σε μακρύτερες χρονικές περιόδους αφού σχετίζονται με ορισμένες τοπικές κοινωνικές παραδόσεις και πεποιθήσεις και μόνο έπειτα από εκτεταμένη πίεση από μεταβαλλόμενους οικονομικούς παράγοντες μπορούν να αυξηθούν ή να μειωθούν. Ταυτόχρονα, σημαντικές αλλαγές στους δείκτες υγείας αποτελούν ένδειξη για κοινωνική ανισότητα επειδή σχετίζονται άμεσα με το επίπεδο ζωής και πρόσβασης σε ποιοτική περίθαλψη. Ελλείψει επαρκών δεδομένων για την περίθαλψη σε διαφορετικές περιόδους μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τα διαθέσιμα στοιχεία για την τρέχουσα κατάσταση ώστε να δούμε τον βαθμό επίπτωσης της τρέχουσας ανισότητας στην υγεία. Σύμφωνα με το Υπουργείο Υγείας της ΠΓΔΜ, το 2012 υπήρχαν περίπου 200.000 άνθρωποι οι οποίοι υπέφεραν από κατάθλιψη, που αντιστοιχεί περίπου στο 10% του πληθυσμού. Σε αυτό το έτος, διαγιγνώσκονται με κατάθλιψη κατά μέσο όρο μία στις πέντε γυναίκες και ένας στους δέκα άνδρες. Οι περισσότεροι παράγοντες που οδηγούν σε αυτή την ασθένεια σχετίζονται με το επίπεδο ζωής, την κοινωνική πίεση, την οικονομική αστάθεια και την ανεπαρκή κοινωνική δραστηριότητα που είναι άμεσες επιπτώσεις της αυξανόμενης κοινωνικής αδικίας και δυσκολίας να αντιμετωπιστούν οι ολοένα και σκληρότερες συνθήκες ζωής. Τα στοιχεία για τη θνησιμότητα το 2011 δείχνουν ότι το 60% του συνόλου των περιπτώσεων θανάτου οφείλεται σε ασθένειες του κυκλοφορικού, πράγμα που τοποθετεί την ΠΓΔΜ στην κορυφή όλων των ευρωπαϊκών χωρών. Οι ασθένειες αυτές σχετίζονται συνήθως με ανεπαρκή διατροφή, σκληρές συνθήκες εργασίας, παράγοντες άγχους κοινωνικής φύσης και συνθήκες στέγασης. Τόσο υψηλό ποσοστό θνησιμότητας που σχετίζεται με ασθένειες του κυκλοφορικού είναι άλλη μία επίπτωση της αυξανόμενης κοινωνικής ανισότητας, με αποτέλεσμα να κινδυνεύει ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ο κίνδυνος που σχετίζεται με τη θνησιμότητα αυτού του είδους κατανέμεται εξίσου στον πληθυσμό που ζει σε ακραίες συνθήκες φτώχειας, κάτω από το όριο φτώχειας και τη μεσαία και την εργατική τάξη. Αυτό αποδεικνύει ότι οι επιπτώσεις που προκαλεί η ανισότητα τοποθετούνται στην ίδια γραμμή με τη μεγαλύτερη κλίμακα οικονομικής ανισότητας, αυτή του κορυφαίου 20% και του υπόλοιπου πληθυσμού.

Η πρόσβαση στην περίθαλψη στην ΠΓΔΜ υπήρξε πολιτικό ζήτημα για χρόνια ενώ έχει διεξαχθεί εκτεταμένη επίθεση εναντίον της δημόσιας περίθαλψης από διάφορες κυβερνήσεις. Η εφαρμογή της χρήσης των μπλε κουπονιών (που εκδίδονται για τους ανθρώπους που καλύπτει η δημόσια ασφάλιση

ασθενείας) σε ιδιωτικά νοσοκομεία, κατέστησε δυνατή τη διαρροή ακόμη περισσότερων δημοσίων πόρων σε ιδιωτικές εταιρείες, καταστρέφοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τις υπηρεσίες των δημοσίων φορέων περίθαλψης. Οι υπηρεσίες που προσφέρονται σε ιδιωτικά νοσοκομεία στην ΠΓΔΜ είναι πολύ καλύτερης ποιότητας από εκείνες που προσφέρονται στα δημόσια. Λαμβάνοντας υπόψιν το γεγονός ότι τα μπλε κουπόνια δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε ιδιωτικά νοσοκομεία για μεγάλες παρεμβάσεις που προσφέρονται σε δημόσια νοσοκομεία, είναι σαφές ότι μόνο οι πλουσιότεροι της χώρας έχουν πρόσβαση σε αυτές τις παρεμβάσεις ή θεραπείες, ενώ ο υπόλοιπος πληθυσμός αναγκάζεται να περιμένει σε λίστες αναμονής των δημοσίων νοσοκομείων, ενώ η κατάστασή του επιδεινώνεται.

Άλλη μια σημαντική πτυχή του διαχωρισμού μεταξύ πλούσιων και φτωχών που παράγει την κοινωνική αδικία στην ΠΓΔΜ είναι ότι χρησιμοποιείται για στόχους πολιτικής χειραγώγησης εξαιτίας της εθνικής σύνθεσης της χώρας. Τα εθνικιστικά πολιτικά κόμματα έχουν χρησιμοποιήσει εκτεταμένα το επιχείρημα των οικονομικών ανισοτήτων σε συνδυασμό με την εθνικιστική ιδεολογία. Έτσι, από τη μία τα πολιτικά κόμματα των Αλβανών στην ΠΓΔΜ ισχυρίζονται σταθερά ότι η πλειονότητα των φτωχών στην ΠΓΔΜ είναι Αλβανοί λόγω της «παραδοσιακής» οικονομικής διάκρισης από το κράτος, τις χαμηλές δημόσιες επενδύσεις και την ανεπαρκή υποδομή στο δυτικό τμήμα της χώρας (όπου ζει η πλειονότητα των Αλβανών). Από την άλλη, η απασχόληση Αλβανών σε κρατικούς θεσμούς, όπως διατυπώνεται από τη Συμφωνία της Οχρίδας του 2001 (που στοχεύει να εξαλείψει τις διακρίσεις στην αντιπροσώπευση των Αλβανών σε δημόσιους θεσμούς), ερμηνεύεται ως ένας παράγοντας για την αύξηση της ανισότητας μεταξύ των μελών της μακεδονικής εθνότητας. Έτσι, η αύξηση της κοινωνικής ανισότητας και αδικίας στην ΠΓΔΜ, εξαιτίας του εθνικιστικού λόγου που κυριαρχεί στην πολιτική, συγκροτεί έναν άμεσο κίνδυνο για τη σταθερότητα και την ασφάλεια με την έννοια ότι επιδεινώνει τις εθνικές εντάσεις στη χώρα.

Οι αριθμοί της αυξανόμενης ανισότητας και του δείκτη GINI για τη χώρα δείχνουν ότι μόνο το 20% της κοινωνίας που βρίσκεται στην κορυφή έχουν αυξήσει τον πλούτο τους, ενώ το εισόδημα όλων των υπολοίπων βρίσκεται σε συνεχή ύφεση. Το φαινόμενο αυτό έχει ασκήσει πίεση σε μια πλειοψηφία του εργαζόμενου πληθυσμού να πάρει τραπεζικά δάνεια ώστε να εξασφαλίσει κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης. Αν και το εισόδημα του πληθυσμού της εργατικής τάξης είναι αρκετά χαμηλό, το γεγονός ότι ο βασικός εργοδότης στη χώρα είναι το κράτος, προσφέρει στις τράπεζες την εγγύηση ότι τα δάνεια θα επιστραφούν από τους εργάτες τις επόμενες δεκαετίες. Αυτή η κατάσταση οδηγεί σε ακόμη χαμηλότερο εισόδημα για τους εργάτες και ένα εισόδημα μακροπρόθεσμα εγγυημένο για τις τράπεζες.

5. Παράγοντες αλλαγής

Τον πρωταγωνιστικό ρόλο για την εισαγωγή πολιτικών για τη μείωση της ανισότητας στις δημοκρατικές κοινωνίες θα έπρεπε να παίζουν οι παράγοντες αλλαγής. Αυτό θέτει το ερώτημα κατά πόσον η κοινωνία της ΠΓΔΜ, με τόσες ανισότητες, είναι μια δημοκρατική κοινωνία. Εφόσον αυτές οι ανισότητες είναι συστηματικές, οι οργανώσεις που προσπαθούν να καταπολεμήσουν τις ανισότητες θα πρέπει να αναγνωρίζονται και να εκτιμώνται. Δυστυχώς, δεν παίζουν όλοι οι φορείς, τα κόμματα ή οι ΜΚΟ θετικό ρόλο. Για αυτό η ανάλυση αυτή θεωρεί την Πλατφόρμα Ενάντια στη Φτώχεια της ΠΓΔΜ και το κίνημα πολιτών AMAN οργανώσεις που έχουν μικρή και ήπια επίδραση στη φτώχεια, και το κόμμα Κοινωνική Δημοκρατική Ένωση και τα συνδικάτα παράγοντες που υποτίθεται ότι είναι τουλάχιστον μετριοπαθείς παράγοντες αλλαγής, αλλά δεν είναι.

5.1 Πλατφόρμα ενάντια στη φτώχεια της ΠΓΔΜ

Η ΜΡΑΡ είναι μια ανοιχτή συμμαχία πολιτών και οργανώσεων που έχει στόχο να μειώσει τη φτώχεια στην κοινωνία της ΠΓΔΜ προωθώντας την κοινωνική δικαιοσύνη, τη συμμετοχική δημοκρατία, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την ισότητα, την εφαρμογή του νόμου και την καταπολέμηση των διακρίσεων. Η συμμαχία αυτή σχηματίστηκε το 2010 ως μη κερδοσκοπικός οργανισμός που χρηματοδοτείται κυρίως από ιδρύματα του εξωτερικού.

Υπάρχουν 68 οργανώσεις που συμμετέχουν στις δράσεις της συμμαχίας που εστιάζουν στη χαρτογράφηση των κοινωνικών αναγκών σε τοπικό επίπεδο, τη γνώση που προκύπτει από εκστρατείες των ΜΜΕ, την οργάνωση ανεύρεσης πόρων και συζητήσεως, τη σύνταξη αναφορών, αναλύσεων, δημοσιεύσεων και την άσκηση επιρροής στην εθνική νομοθεσία.

Σε μια σύντομη συνέντευξη, η πρόεδρος της συμμαχίας Mila Carovska, δήλωσε ότι οι κύριες δραστηριότητές τους προς το παρόν εστιάζουν στη διαμάχη σχετικά με τις θετικές επιπτώσεις που έχει η προοδευτική φορολόγηση στη φτώχεια, την εισαγωγή του ελάχιστου εισοδήματος ως κρατικό επίδομα, την προσπάθεια να συμπεριληφθούν τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας στην αγορά εργασίας με συμμετοχή του Υπουργείου Απασχόλησης και του Εμπορικού Επιμελητηρίου κλπ.

5.2 Κίνημα πολιτών AMAN

Το AMAN είναι ένα ανοιχτό, οριζόντιας διάρθρωσης κοινωνικό κίνημα πολιτών που ιδρύθηκε τον Αύγουστο του 2012 μετά την αύξηση των τιμών του ηλεκτρισμού, του πετρελαίου, του φυσικού αερίου και της θέρμανσης. Το κίνημα πιστεύει ότι οι τιμές πρέπει «να είναι αντίστοιχες με το επίπεδο διαβίωσης της πλειονότητας των ανθρώπων στη χώρα.»²⁶ Το AMAN ξεκίνησε ως κίνημα διαμαρτυρίας με στόχο τη συλλογική συνειδητοποίηση ως τρόπο άσκησης πίεσης στους θεσμούς. Για αυτό οργάνωναν για μια περίοδο αρκετών μηνών κάθε εβδομάδα διαμαρτυρίες, που λάμβαναν χώρα σε διάφορες πόλεις: Σκόπια, Μπίτολα, Πρίλεπ, Στιπ και Τέτοβο. Το κίνημα αυτό συνέλεξε επίσης 10.000 υπογραφές και παρουσίασε στο κοινοβούλιο μία τροποποιητική πρόταση για την αλλαγή του νόμου για την ενέργεια. Το κοινοβούλιο, που αποτελούνταν από βουλευτές σχεδόν αποκλειστικά από τον κυβερνητικό συνασπισμό απλά απέρριψε τις τροποποιήσεις.

Τα αιτήματα του AMAN είναι: κατάργηση του 33% της δεσμευμένης δυνατότητας στους λογαριασμούς του ηλεκτρικού ρεύματος· επιστροφή του καθημερινού μειωμένου τιμολογίου για το ηλεκτρικό ρεύμα· παύση της περαιτέρω ιδιωτικοποίησης και κεφαλαιοποίησης του τομέα του ηλεκτρισμού· περισσότερες επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας· ανάκληση των νέων κανόνων και δασμών της Κεντρικής Εταιρείας Θέρμανσης· μείωση των τιμών των καυσίμων σε επίπεδο αντίστοιχο του επιπέδου διαβίωσης κλπ.

5.3 Κοινωνική Δημοκρατική Ένωση

Το SDSM (Κοινωνική Δημοκρατική Ένωση της ΠΓΔΜ) είναι το κύριο κοινωνικό δημοκρατικό κόμμα της χώρας και το μεγαλύτερο κόμμα της αντιπολίτευσης. Στο πιο πρόσφατο έγγραφο του κόμματος με τίτλο «Λύση για την ΠΓΔΜ», το SDSM δήλωσε ότι οι πλούσιοι και οι φτωχοί δεν θα έπρεπε να πληρώνουν τον ίδιο συντελεστή φόρου εισοδήματος και ότι «ο ενιαίος φόρος εισοδήματος δεν έλαβε

²⁶ Πρωτοβουλία Πολιτών AMAN, άρθρο της 18ης Φεβρουαρίου 2012, <http://amanmk.wordpress.com/%D0%B0%D0%BC%D0%B0%D0%BD/>

υπόψιν τις διαφορές στο εισόδημα των ανθρώπων». ²⁷ Πιστεύουν ότι ο ενιαίος φόρος δεν είναι δίκαιος, επομένως υπερασπίζονται την προοδευτική φορολόγηση.

Οι συντελεστές του προοδευτικού φόρου εισοδήματος δεν αναφέρονται στο πρόγραμμα. Ωστόσο, σε μία συνέντευξη που έδωσε στην εφημερίδα «Utrinski Vesnik» ο αντιπρόεδρος του κόμματος Zoran Jovanovski, δήλωσε ότι «το SDSM θα εισάγει την προοδευτική φορολόγηση στο προσωπικό εισόδημα. Οι υπάλληλοι που πληρώνονται έως δύο μέσους μισθούς θα συνεχίσουν να πληρώνουν φόρο με συντελεστή 10%. Εκείνοι με εισόδημα έως τέσσερις μέσους μισθούς θα πληρώνουν 12% και εκείνοι με το υψηλότερο εισόδημα, περισσότερο από τέσσερις μέσους μισθούς, θα πληρώνουν 15%». ²⁸ Προφανώς, για το SDSM ακόμη και η επανεισαγωγή των δικών τους συντελεστών φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων που κατήγγησε η συντηρητική κυβέρνηση (15%, 18% και 24%) είναι πολύ «ρηξικέλευθη». Εάν λάβουμε υπόψιν ότι το 2011 μόνο το 1,2% των υπαλλήλων λάμβαναν μισθούς υψηλότερους από δύο μέσους μισθούς, γίνεται σαφές ότι η πρόταση του SDSM είναι απλώς μια αντιστάθμιση της νεοφιλελεύθερης πολιτικής της παρούσας συντηρητικής κυβέρνησης. Το εντυπωσιακό στον κομματικό προγραμματισμό του SDSM είναι ότι θέλουν να μειώσουν ακόμη περισσότερο τον εταιρικό φόρο. «Την τελευταία περίοδο θα προσπαθήσουμε να μειώσουμε τον εταιρικό φόρο στο 9%, και με αυτό το μέτρο θα προσπαθήσουμε να δημιουργήσουμε μια εικόνα της χώρας ως ενός από τα κράτη της Ευρώπης με τον χαμηλότερο συντελεστή φορολογίας εισοδήματος.» ²⁹

5.4 Συνδικάτα

Υπάρχουν δύο ανεξάρτητα παραρτήματα σωματείων και τέσσερις συνομοσπονδίες που είναι ενεργά στη χώρα. Όλα τους ήταν αδύναμα στο παρελθόν και εξασθενούν ακόμη περισσότερο. Κάτι αξιοπερίεργο που χαρακτηρίζει τα συνδικάτα στην ΠΓΔΜ είναι ότι είτε βρίσκονται κοντά στη συντηρητική κυβέρνηση είτε είναι συντηρητικά στην ιδεολογία στην οποία βασίζονται. Αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές μετά το 2010, όταν η μεγαλύτερη συνομοσπονδία καταλήφθηκε από ομάδες κοντά στην κυβέρνηση.

Τα συνδικάτα συχνά παραπονιούνται ότι ο κοινωνικός διάλογος στην ΠΓΔΜ δεν είναι λειτουργικός. Επίσης παραπονιούνται ότι κανένας άλλος κοινωνικός εταίρος δεν ακούει τα επιχειρήματά τους. Ωστόσο, εφόσον δεν κατάφεραν να εξελιχθούν σε σημαντικό παράγοντα στην κοινωνία και δεν έχουν την ευρεία στήριξη των εργατών (δεν έκαναν κάτι σχετικό για να τη λάβουν), η κυβέρνηση και οι οργανώσεις των εργοδοτών δεν λαμβάνουν τα επιχειρήματα και τα παράπονά τους υπόψιν ως «σημαντικά». Τα επιχειρήματα που χρησιμοποιούν τα συνδικάτα όταν υπερασπίζονται τα δικαιώματα των εργατών, είναι αμυντικά, αδύναμα και δεν είναι καλά δομημένα. Η δημόσια παρουσία τους περιορίζεται μόνο στις περιπτώσεις που η κυβέρνηση προσπαθεί να βλάψει ορισμένα από τα δικαιώματα των εργατών και δεν είναι ποτέ παρόντα όταν πρέπει να κερδηθούν ορισμένα δικαιώματα.

²⁷ Social Democratic Union, Party Program – Solutions for Macedonia, Φεβρουάριος 2012, http://www.sdsm.org.mk/upload/PROGRAMA_PDF_Web.pdf

²⁸ «The rich should pay more, and the government should save more», Interview with the vice-president of SDSM, Zoran Jovanovski, Utrinski Vesnik, 05.03.2012, <http://www.utrinski.com.mk/default.asp?ItemID=974BB1AE8439BA48BD8310E4572C262B>

²⁹ Social Democratic Union, Party Program – Solutions for Macedonia, Φεβρουάριος 2012, http://www.sdsm.org.mk/upload/PROGRAMA_PDF_Web.pdf

Η εισαγωγή του νόμιμου κατώτατου μισθού είναι ένα από τα λίγα αιτήματα των σωματίων που ικανοποιήθηκαν πρόσφατα. Και πάλι, συνοδεύτηκε από τη μείωση άλλων δικαιωμάτων των εργατών και από τη συνεχόμενη παραβίασή τους στην πράξη.

Σε μια τέτοια κατάσταση δεν είναι σοβαρό να ισχυριστούμε ότι, όπως έχει πει επανειλημμένα ο πρόεδρος της μεγαλύτερης συννομοσπονδίας σωματείων, ο Zivko Mitrevski, τα δικαιώματα των εργατών στην ΠΓΔΜ βελτιώνονται συνεχώς και δεν είναι τόσο άσχημα όσο παρουσιάζονται.³⁰

6. Συμπεράσματα και Προτάσεις

Κρίνοντας με βάση τα στοιχεία ανάπτυξης του ΑΕΠ, η οικονομία της ΠΓΔΜ δεν ένωσε έναν ισχυρό αρνητικό αντίκτυπο από την παγκόσμια οικονομική κρίση. Ωστόσο, τα ποσοστά ανάπτυξης του ΑΕΠ δεν δείχνουν τις επιπτώσεις μιας κρίσης στους πλούσιους και τους φτωχούς.

Το ποσοστό σχετικής φτώχειας αυξήθηκε από 29,4% το 2007 σε 30,4% το 2011. Ο στόχος για την ΠΓΔΜ σε σχέση με τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας είναι να μειωθεί το ποσοστό της σχετικής φτώχειας στο 9,5% έως το 2015. Ως συνέπεια της έλλειψης ενδιαφέροντος του καθεστώτος να αντιμετωπίσει το πρόβλημα και την κυριαρχία των νεοφιλελεύθερων πολιτικών, η χώρα θα αποτύχει σημαντικά να εκπληρώσει τον Αναπτυξιακό Στόχο της Χιλιετίας για τη μείωση της φτώχειας.

Η ανεργία παραμένει ένα από τα πλέον δυσάρεστα χαρακτηριστικά της κοινωνίας στη χώρα. Για δύο δεκαετίες δεν έπεσε ποτέ κάτω από το 30% και έτσι προκαλεί συνεχώς καταστροφικές συνέπειες στο ένα τρίτο του πληθυσμού. Οι τρέχουσες οικονομικές πολιτικές δεν προσφέρουν καμία προοπτική βελτίωσης, κάνοντας την ανεργία, ιδιαίτερα την ανεργία των νέων, μία από τις κύριες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές προκλήσεις στη χώρα.

Ενώ η κρατική κοινωνική πρόνοια για τα φτωχά νοικοκυριά στην περίοδο 2007-2011 έχει μειωθεί στο 33,6%, δείχνει μόνο ότι η κοινωνική πτυχή του κράτους έχει ελαχιστοποιηθεί, αφού τα ποσοστά σχετικής φτώχειας την ίδια περίοδο δείχνουν αύξηση του δείκτη κινδύνου φτώχειας κατά 1%.

Ο κατώτατος μισθός δεν έχει μεγάλη επίδραση στη φτώχεια. Μόνο το 7% των πλήρως απασχολούμενων ένωσε τις επιπτώσεις από τον νόμο που θεσπίστηκε. Παρ' όλα αυτά, οι επιπτώσεις είναι ήπιες και δεν συμβάλουν στη μείωση των ανισοτήτων.

Τα οφέλη για τους πλούσιους, ήδη σημαντικά, έχουν αυξηθεί ακόμη περισσότερο στα τελευταία έτη. Το 2008 ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων μειώθηκε στον ενιαίο συντελεστή του 10%. Ο εταιρικός φόρος εισοδήματος επίσης μειώθηκε στο 10% το 2007. Από το 2009 τα ποσοστά εισφορών κοινωνικής ασφάλισης μειώθηκαν αντίστοιχα. Η κυβέρνηση δεν κατάφερε να μειώσει τα ποσοστά των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης όσο σχεδίαζε, αλλά η μείωσή τους εξακολουθεί να είναι σημαντική, το ένα έκτο από το επίπεδο πριν από το 2008 (από 32,5% το 2008 σε 27% το 2010). Η πιο επιζήμια πτυχή των αλλαγών στη νομοθεσία προς όφελος των πλουσίων είναι η διάταξη, που θεσπίστηκε το 2008, που δίνει τη δυνατότητα στους ιδιαίτερος πλούσιους να πληρώνουν εισφορές κοινωνικής ασφάλισης σε πολύ μικρό τμήμα των ακαθάριστων αμοιβών τους. Το συνολικό ποσό χρημάτων που έχασε το κράτος το 2011 εξαιτίας του ευνοημένου πλουτισμού των δέκα διευθυντών με τις υψηλότερες αμοιβές είναι 1,1 εκ. ευρώ.

³⁰ Marija Mitevska, Mitrevski: It is not as Bad as it is Presented, Radio Free Europe – Skopje, 22 Ιουλίου 2012, <http://www.makdenes.org/content/article/24651488.html>

Ως αποτέλεσμα της πολιτικής «θετικού κλίματος για τις επιχειρήσεις», ο υψηλότερος ακαθάριστος μισθός έχει αυξηθεί περισσότερες από τέσσερις φορές από το 2008 ως το 2011. Το 2008 ήταν 20.305 ευρώ ανά μήνα και το 2011 ήταν 92.284 ευρώ ανά μήνα. Ο υψηλότερος καθαρός μισθός το 2011 ήταν 244 φορές υψηλότερος από τον μέσο καθαρό μισθό και 630 φορές υψηλότερος από τον κατώτατο μισθό. Αφού έφτασαν σε επίπεδα πέραν κάθε φαντασίας το 2008, τα υψηλότερα εισοδήματα μειώθηκαν το 2009 και είχαν μια ελαφρά μείωση τα επόμενα δύο χρόνια. Και πάλι, το επίπεδό τους είναι πέραν κάθε φαντασίας για τις συνθήκες στην ΠΓΔΜ. Το υψηλότερο ακαθάριστο εισόδημα το 2011 ήταν 425 φορές υψηλότερο από τον μέσο ακαθάριστο μισθό.

Η σύγκριση των υψηλότερων μισθών και εισοδημάτων με τους μέσους και κατώτερους μισθούς ήδη λέει πολλά για το επίπεδο ανισότητας στη σύγχρονη ΠΓΔΜ. Ωστόσο, το βασικό επιχείρημα ότι η κατάσταση με την ανακατανομή των εισοδημάτων και του πλούτου από τις φτωχές και μεσαίες τάξεις στις πλούσιες στη χώρα είναι φριχτή είναι ότι ο δείκτης GINI είναι πλέον ο μεγαλύτερος από όλες τις χώρες της Ευρώπης και της πρώην ΕΣΣΔ.

Οι παράγοντες αλλαγής που θα έπρεπε να παίζουν τον πρωταγωνιστικό ρόλο στη μείωση της φτώχειας, κυρίως το SDU και τα συνδικάτα, απλώς παρηγορούνται με το νεοφιλελεύθερο πρόγραμμα. Το μόνο που μένει είναι ΜΚΟ και κινήματα πολιτών, των οποίων οι προτάσεις έχουν δεν έχουν ιδιαίτερο αντίκτυπο ή σοβαρές συνέπειες στους θεσμούς και την κατασκευή της πολιτικής που θα ακολουθήσει η χώρα.

Για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της περαιτέρω φτωχοποίησης των φτωχών και του σχετικού πλουτισμού των ήδη πλουσίων, προτείνουμε τις ακόλουθες άμεσες μεταρρυθμίσεις:

- κατάργηση του νόμιμου προνομίου για τους ιδιαίτερα πλούσιους όσον αφορά την πληρωμή της εισφοράς κοινωνικής ασφάλισης·
- αύξηση των ποσοστών εισφοράς κοινωνικής ασφάλισης·
- επανεισαγωγή του προοδευτικού φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων με συντελεστές 15, 18 και 24%·
- αύξηση των συντελεστών εταιρικού φόρου με την εισαγωγή προοδευτικών συντελεστών 15 και 20%·
- αύξηση του νόμιμου κατώτατου μισθού ώστε να παρέχει αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο·
- κατάργηση της πολιτικής επιβολής περιοριστικών όρων για τη λήψη και διατήρηση κοινωνικών οφελών·
- εφαρμογή του συνταγματικού δικαιώματος για τον σχηματισμό και τη συμμετοχή σε συνδικάτα ώστε να μπορούν οι εργάτες να υπερασπίζονται τα δικαιώματα και τα συμφέροντά τους·
- δραστική μείωση του μέρους του προϋπολογισμού που σπαταλάται σε μη παραγωγική βάση (τα μνημεία και τα κτίρια του έργου «Σκόπια 2014» είναι μόνο το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα) και διοχέτευση των χρημάτων σε έργα για τη μείωση της φτώχειας και τη δημιουργία θέσεων εργασίας·
- κρατική στήριξη για αποτελεσματικές λύσεις όσον αφορά την ενέργεια, ιδιαίτερα για τους πιο φτωχούς πολίτες·
- εδραίωση της συνεργασίας μεταξύ των βαλκανικών χωρών ώστε να αποφεύγεται ο ανταγωνισμός προς το ναδίρ (ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την πολιτική φορολόγησης).

Οι προτάσεις αυτές δεν είναι καθόλου ριζοσπαστικές σύμφωνα με τα διεθνή μέτρα και σταθμά. Αλλά είναι αρκετά ριζοσπαστικές για τις συνθήκες στην ΠΓΔΜ εξαιτίας του νεοφιλελεύθερου λόγου,

σχεδόν δίχως καθόλου αντίλογο, που κυβερνά τη χώρα από την ανεξαρτησία της το 1991. Σε μία χώρα με αυτά τα ποσοστά φτώχειας, ανεργίας και ανισότητας αναμένεται ότι θα υπήρχε ένα ισχυρό κοινωνικό κίνημα και ισχυρές πολιτικές εναλλακτικές της ριζοσπαστικής αριστεράς. Δυστυχώς η ΠΓΔΜ είναι μία από τις χώρες στη χειρότερη θέση στην Ευρώπη όσον αφορά την κοινωνική κινητοποίηση, τη δράση των σωματείων και την εργασιακή νομοθεσία. Η κύρια πολιτική και κοινωνική πρόκληση για τη χώρα παραμένει μια ισχυρή κοινωνική κινητοποίηση γύρω από μία πολιτική οργάνωση, ριζοσπαστική και αριστερή, που θα προτείνει μια συλλογική αναθεώρηση των συστημικών οικονομικών μηχανισμών και θα προσφέρει μία διέξοδο από το συνεχώς επιδεινωόμενο κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο.